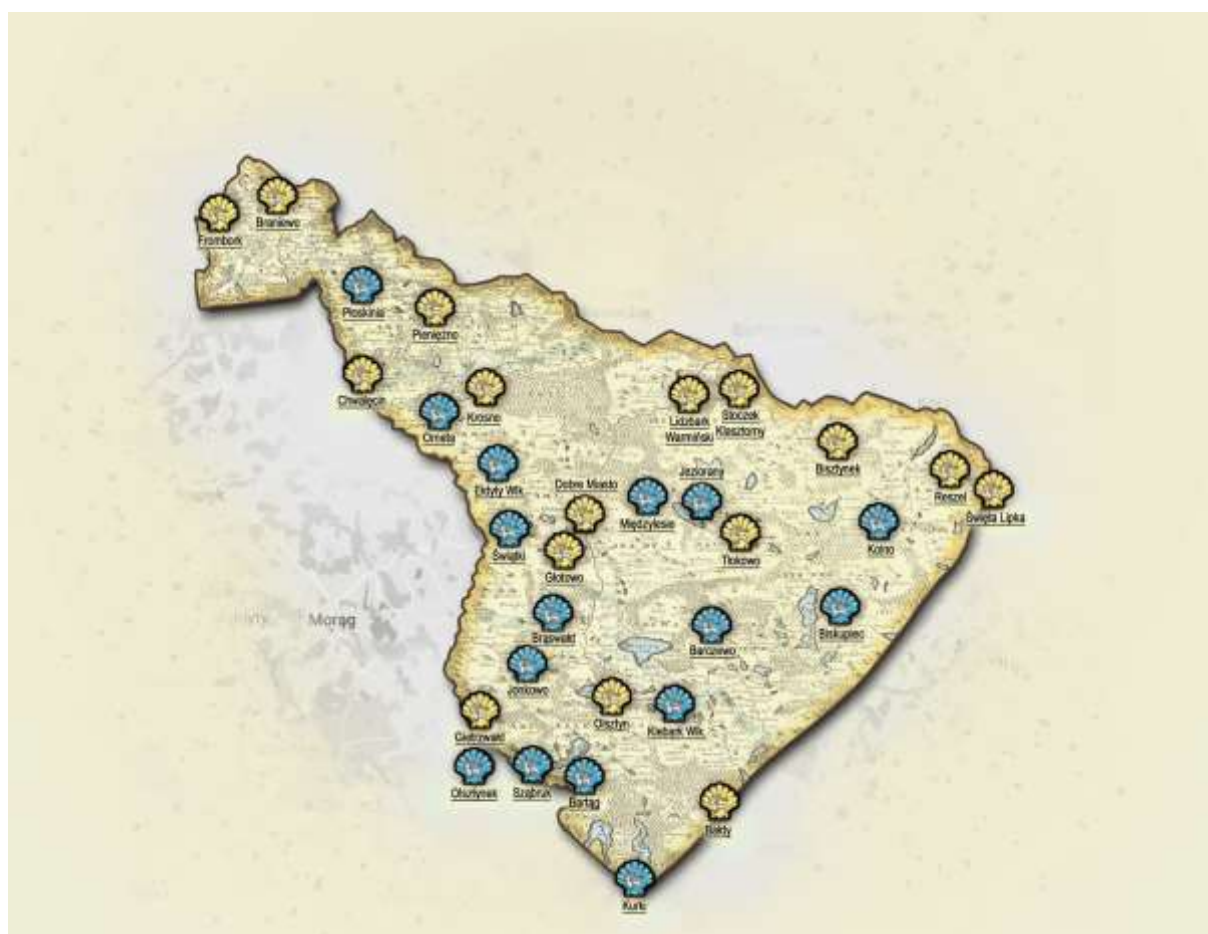

KONCEPCJA WYTYCZENIA PIESZEGO SZLAKU TURYSTYCZNEGO PN. SZLAK ŚWIĘTEJ WARMII

Olsztyn, grudzień 2023

SPIS TREŚCI:

1. Metodologia 3
 - I Wstęp 3
 - II Etapy tworzenia Szlaku Świętej Warmii 10
 - III Techniczne wyznaczenie Szlaku 12
 - IV Etapy pracy w formie punktów 13
 - V Wnioski 14
2. Gminy Powiatu Olsztyńskiego- charakterystyka, opis, spis ciekawych obiektów i miejsc 16
 - 1. Gmina Kolno 16
 - 2. Gmina Jeziorany 23
 - 3. Gmina Biskupiec 30
 - 4. Gmina Barczewo 36
 - 5. Gmina Purda 45
 - 6. Gmina Stawiguda 54
 - 8. Gmina Dywity 59
 - 9. Gmina Olsztynek 64
 - 10. Gmina Gietrzwałd 70
 - 11. Gmina Jonkowo 75
 - 12. Gmina Świątki 82
 - 13. Gmina Dobre Miasto 84
3. Szlak Świętej Warmii w Powiecie Olsztyńskim- koncepcja wytyczenia szlaku 89
 - Odcinek 1 95
 - Odcinek 2 97
 - Odcinek 3 99
 - Odcinek 4 100
 - Odcinek 5 102

- Odcinek 6 103
- Odcinek 7 104
- Odcinek 8 106
- Odcinek 9 108
- Odcinek 10 109
- Odcinek 11 111
- Odcinek 12 112
- Odcinek 13 113
- Odcinek 14 115
- Odcinek 15 115
- Odcinek 16 116
- Odcinek 17 118
- Odcinek 18 120
- Odcinek 19 121

4. Propozycje kontynuacji działań w zakresie tworzenia Szlaku Świętej Warmii 122

RAPORT DOKUMENTACJI TWORZENIA KONCEPCJI SZLAKU

Niniejszy dokument jest wynikiem mojej kilkumiesięcznej pracy, którą wykonałam we współpracy i z pomocą przedstawicieli władz gmin, mieszkańców, artystów, osób prowadzących lokalne biznesy i działalności, duchownych, urzędników, organizacji oraz pracowników instytucji kulturalnych. Zbieranie materiałów i pracę w terenie rozpoczęłam 1 kwietnia 2023 roku, a zintensyfikowałam po 27 czerwca, gdy podpisałam dwie umowy z Powiatem Olsztyńskim, w których zobowiązałam się do wykonania niniejszego dzieła. Pracę swą zakończyłam 4 grudnia 2023 roku, a całą dokumentację spisałam w niniejszym raporcie.

1. METODOLOGIA PRACY

I WSTĘP

Przedmiotem niniejszego raportu jest przedstawienie **Koncepcji wytyczenia pieszego szlaku turystycznego pn. „Szlak Świętej Warmii”** w Powiecie Olsztyńskim, który obejmuje 13 gmin, składa się z 19 pieszych odcinków dziennych oraz liczy 443 km. Powstał na wzór szlaku wiodącego do Santiago de Compostela w hiszpańskiej Galicji i przechodzi płynnie przez wszystkie gminy powiatu. Szlak rozpoczyna się w Świętej Lipce w gminie Reszel i Powiecie Kętrzyńskim, do Powiatu Lidzbarskiego wychodzi trasą przez Lasy Wichrowskie w gminie Dobre Miasto. Prawie cały obszar szlaku na terenie Powiatu Olsztyńskiego znajduje się na terenie historycznej Warmii, a jego trasa wiedzie ze wschodu na południe, następnie zachód i północ powiatu. Etapy przechodzenia z jednej gminy do kolejnej przedstawiają się następująco:

- 1.
2. Początek szlaku: Święta Lipka, gmina Reszel, Powiat Kętrzyński
3. Gmina Kolno, Powiat Olsztyński
4. Gmina Jeziorany, Powiat Olsztyński

5. Gmina Biskupiec, Powiat Olsztyński
6. Gmina Barczewo, Powiat Olsztyński
7. Gmina Purda, Powiat Olsztyński
8. Gmina Olsztynek, Powiat Olsztyński
9. Gmina Stawiguda, Powiat Olsztyński
10. Gmina Olsztyn, Powiat Olsztyński
11. Gmina Dywity pętla, Powiat Olsztyński
12. Gmina Gietrzwałd, Powiat Olsztyński
13. Gmina Świątki, Powiat Olsztyński
14. Gmina Jonkowo, Powiat Olsztyński
15. Gmina Dobre Miasto, Powiat Olsztyński

Warmia to region historyczny, w przeszłości bardzo silnie związany z religią katolicką, której przedstawiciele w postaci biskupów oraz kapituły katedralnej zarządzali terytorium Dominium Warmińskiego, dziś znanego pod nazwą Warmia. Obszar ten, wyglądem przypominający trójkąt, zajmuje 4290 km² i często błędnie kojarzony jest z Mazurami, które choć w przeszłości niezwiązane kulturowo i historycznie z Warmią, dziś wymieniane są razem z nią. Zwykło się mówić o dwóch regionach jednocześnie, na przykład Olsztyn leżący na Warmii i Mazurach, a przecież dla innych regionów nie stosuje się określeń: na Kujawach i Pomorzu, podając za przykład województwo Kujawsko-Pomorskie, które podobnie jak i nasze ma w swojej nazwie dwa regiony. Stosując więc poprawne nazewnictwo i trzymając się określonych standardów należy używać właściwej lokalizacji poszczególnych miejscowości.

Ideą Szlaku Świętej Warmii jest skupienie się tylko i wyłącznie na regionie, który stanowi jego oś i tylko jemu jest dedykowany. Celem tego przedsięwzięcia jest uniezależnienie regionu historycznego Warmii od promowanych i znanych Mazur, ukazanie szerszemu gronu jego mieszkańców jako świadomych dziedzictwa warmińskiego, dumnych z przynależności do swojego regionu i

używających chętnie jego nazwy, która jest odmieniana przez wszystkie przypadki. To również chęć promocji lokalnych marek i biznesów, ciekawych ludzi i miejsc, którzy w nazwach swoich działalności chętnie nawiązują do regionu.

W przeciwieństwie do Mazur Warmia posiada jasno wytyczone granice, które zostały wyznaczone już w XIII wieku, korygowane zaś w XIV. Dziś, z różnych powodów, niejednokrotnie mieszkańcy regionu nie zdają sobie sprawy z faktu przynależności właśnie do tej krainy historycznej, traktując Mazury jako obszar ciekawszy, bardziej popularny i znany wśród mieszkańców całej Polski. Jednak Warmia ma do zaoferowania dużo więcej. Dziedzictwo sakralne i architektoniczne w postaci kościołów, kaplic oraz kapliczek, może być ciekawym źródłem nie tylko dla wiernych, ale również dla turystów rozmiłowanych w sztuce. Ponadto rzemiosło artystyczne, wyposażenia wnętrz, malarstwo i rzeźba w postaci najstarszych XIV-wiecznych przykładów sztuki to gratka nie tylko dla mieszkańców, ale również i przyjezdnych. Jedyne w Polsce oficjalnie uznane przez Kościół Katolicki miejsce objawień Matki Boskiej w Gietrzwałdzie oraz sanktuaria i założenia pielgrzymkowe są licznie odwiedzanymi destynacjami grup nie tylko z Polski, ale również z zagranicy. Świadczenia obecności Mikołaja Kopernika, najśłynniejszego mieszkańca Warmii, kanonika kapituły katedralnej, człowieka który zdecydował się spędzić na Warmii wiele lat swojego życia, również przyciągają turystów z całego świata. Odbywają się tu międzynarodowe i ogólnopolskie konferencje oraz wykłady poświęcone jego życiu oraz pracy.

Sama **koncepcja pielgrzymowania** jest stara jak świat. Ludzie odwiedzali miejsca o szczególnym znaczeniu religijnym. Idea drogi którą przemierza człowiek posiada osobisty wymiar symboliczny. Intencje, cele, modlitwy towarzyszą pielgrzymowi z każdym krokiem. Poprzez ten niespieszny rodzaj przemieszczania się, staje się on uważnym obserwatorem otoczenia. Poznaje miejsca, ludzi, przywozi pamiątki, które pomagają mu trzymać żywe

wspomnienia drogi. Ta droga pozwala również pielgrzymowi poznać siebie, daje refleksję i siłę z osiągnięcia założonego celu i dojścia do ostatniego punktu wędrówki. Mieszkańcom osiadłym na szlaku i w jego okolicy przynosi źródło zarobku, inspirację do polepszania swoich produktów, dzieł i wytworów, inwencję do tworzenia nowego.

Szlaki piesze występują w całej Europie. Europejskie Szlaki Kulturowe to tytuł nadawany przez Radę Europy trasom i szlakom o wyjątkowym znaczeniu dla europejskiej tożsamości, kultury i wspólnego dziedzictwa oraz ukazującym różnorodność kulturową i współistnienie kultur. Celem Europejskich Szlaków Kulturowych jest **poprawa i rozwinięcie poszanowania różnorodności kulturowej oraz wzajemnego dialogu**. Pogłębiają one wiedzę o historii Europy oraz wspomagają edukację o wspólnej tożsamości. Szlaki pomagają ukazać często zawiłą, ale wspólną europejską pamięć, historię oraz dziedzictwo. Współpraca międzynarodowa w ramach Europejskich Szlaków Kulturowych wzmacnia więzi i kontakty ponadgraniczne. Jest też okazją do promowania atrakcji regionalnych i lokalnych oraz przyczynia się do trwałego ożywienia gospodarczego, a te właśnie idee przyświecają również warmińskiemu szlakowi pieszemu, któremu poświęcony jest niniejszy raport. Szlak Świętej Warmii jako produkt lokalny ma przede wszystkim zapewnić promocję regionu, przynosić korzyści materialne lokalnemu biznesowi oraz pokazywać szerszemu gronu naszych warmińskich twórców. To co łączy europejskie szlaki z naszym regionalnym to wykorzystanie wszelkich walorów krajobrazowych oraz czynnika gospodarczego w postaci lokalnych firm, działalności, inicjatyw społecznych i kulturalnych.

źródło mapy: <https://worldtrailsnetwork.org/an-introduction-to-the-european-cultural-routes/>

Do najbardziej znanych tras zaliczanych do Europejskich Szlaków Wędrowniczych należą:

1. *Camino de Santiago*- najbardziej znany europejski szlak prowadzący do grobu świętego Jakuba, jednocześnie pierwszy europejski szlak kulturowy certyfikowany w 1987 roku, a także jedna z najstarszych i najważniejszych dróg w Europie. Po drodze pielgrzymi podziwiają wspaniałe zabytki, krajobrazy, smakują lokalne dania i przysmaki, odwiedzają miasta z bogatą historią. Właśnie on jest inspiracją do stworzenia Szlaku Świętej Warmii w naszym regionie.
2. *Pilgrim's way*- malowniczy szlak historyczny prowadzący z Winchester do Canterbury w Kent, na południu Anglii. Po drodze pielgrzymi podążają

trasą z niezwykle bogatym krajobrazem, wędrują po malowniczych wsiach i kościołach. Szlak użytkowany jest od XII wieku.

3. *Via Francigena*, „*Droga Franków*”, europejski szlak kulturowy od 1994 roku i jeden z najdłuższych szlaków pielgrzymkowych prowadzący do grobu św. Piotra. Zaczyna się w Canterbury w Anglii, wiedzie przez Arras we Francji, Lozannę w Szwajcarii i Sienę we Włoszech, aż do Rzymu. Dzięki temu, iż szlak uzyskał finansowanie, można było stworzyć miejsca noclegowe na trasie i nowe punkty informacyjne, poprawić stan dróg oraz oznakować szlak.
4. *St Conan's way* szlak łączący dwa ważne miejsca kultu w Iona- szkockiej wyspie, nawiązujący do życia i działalności świętego Conana, biskupa wyspy Man i irlandzkiego misjonarza.
5. *St Margaret's way*- szlak prowadzący z Edynburga do St Andrew's w Szkocji, zainspirowany postacią Małgorzaty, świętej i królowej.
6. *St Olav Way*, europejski szlak kulturowy od 2010 roku, sieć 9 szlaków prowadzących do świątyni katedry w Trondheim w Norwegii, nawiązujący do życia i działalności świętego Olafa.
7. *Szlak świętych Cyryla i Metodego*- nowy europejski szlak kulturowy, prowadzący przez 6 krajów, w tym: Grecję, Bułgarię, Węgry, Słowację, Czechy i Słowenię. Nawiązuje do misji Cyryla i Metodego na terenach plemion słowiańskich.

Źródła:

1. <https://mypielergrzymi.com/>
2. https://britishpilgrimage.org/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAyKurBhD5ARIsALamXaGigsQ2nmX7uLdXzS2Bm6fWPha52YirDLG4a8JLKDbL2xOXakhWu1caAnMyEALw_wcB
3. <https://www.viefrancigene.org/it/>
4. <https://www.era-ewv-ferp.org/walking/walking-in-europe/>

5. <https://edu.nid.pl/baza-wiedzy/czym-sa-europejskie-szlaki-kulturowe>
6. <https://www.coe.int/pl/web/cultural-routes>
7. <https://www.era-ewv-ferp.org/walking/walking-in-europe/>

O wyjątkowości Szlaku Świętej Warmii świadczy fakt, iż nie jest on przypisany do jednej konkretnej postaci czy też ludzi, ale dotyczy każdego jej mieszkańca i wszystkiego co ma do zaoferowania. To wielkie dziedzictwo z katolicką spuścizną, przeniknione dawnymi wierzeniami Prusów zamieszkujących wcześniej te tereny. To bogactwo natury, pozostałości wielkiej puszczy poprzecinanej rzekami i jeziorami. Dawne tradycje *łosier*- pielgrzymek do miejsc odpustowych są pięknym przykładem pobożności Warmiaków. Dziś chcemy przypomnieć o tradycjach związanych z religijnym życiem na tym obszarze i umożliwić mieszkańcom Warmii czerpanie korzyści z życia właśnie w tym regionie. Obecność licznie występujących kościołów, zespołów pielgrzymkowych, kaplic oraz kapliczek wprost pokazuje styl życia mieszkańców Warmii. Dziś miejsca te połączone są szlakiem. Współczesna Warmia to jednak nie tylko ogromne dziedzictwo kościelne wraz z jego pobożnym ludem. Zawirowania II wojny światowej i fakt przybycia nowej fali osadnictwa, sprawił że region ten zaczął się zmieniać. O ile pokolenie wojenne odczuwało pewną tymczasowość i niestałość, brak zakorzenienia, które przekazało swoim dzieciom, o tyle ich wnuki zaczęły odczuwać lokalny patriotyzm i miłość do swojej małej ojczyzny, budując jego nową tożsamość. Wielu z nich tworzy współczesny kształt regionu, zakładając i prowadząc ciekawe miejsca z duszą i sercem. Są to lokalni wytwórcy, rzemieślnicy, właściciele domów i siedlisk, artyści i społecznicy. Każdy z nich z dumą głosi swą przynależność do Warmii, a nazwa regionu odnawiana jest przez wszystkie przypadki w różnego rodzaju działaniach i aktywnościach.

Niniejszy projekt i raport sporządzony jako zwieńczenie kilkumiesięcznej pracy w terenie, ukazuje współczesne bogactwo i walory Warmii w Powiecie

Olsztyńskim. W swojej pracy korzystałam z nieocenionej pomocy koordynatorów gminnych Szlaku Świętej Warmii, osób zaangażowanych zawodowo i prywatnie w życie swoich małych społeczności. Wiedzę czerpałam również od mieszkańców i osób prowadzących lokalne działalności. Łączy ich jedno-miłość do swojego regionu i duma z przynależności do niego.

Aby zapewnić **międzyregionalność szlaku**, połączony został przeze mnie na kilku odcinkach ze Szlakiem Kopernikowskim, Szlakiem Świętego Jakuba oraz Szlakiem Napoleońskim. Na trasie ujęłam również Mapę Dziedzictwa Kulinarnego Warmii i Mazur, który promuje lokalną żywność i jej wytwórców.

Najbardziej znanymi pieszymi szlakami na Warmii są wspomniane wyżej Szlak Kopernikowski oraz Szlak Świętego Jakuba. Łączą je postaci mężczyzn wpisanych już na zawsze w historię Warmii. Mikołaj Kopernik spędził na niej 40 lat, święty Jakub to patron nie tylko Olsztyna, stolicy regionu i całego województwa, ale również i olsztyńskiej katedry, jednej z dwóch najważniejszych świątyń na Warmii. Obecność Napoleona i jego wojsk również wpisała się w lokalną historię, zostawiając po sobie legendy, podania, opowieści oraz materialne ślady pobytu Francuzów na Warmii.

II ETAPY TWORZENIA SZLAKU ŚWIĘTEJ WARMII

Próbując dokonać podziału mojej pracy na dużym powierzchniowo obszarze, zdecydowałam się na zastosowanie etapów działania w następujący sposób:

1. Każda z gmin została przeze mnie scharakteryzowana ze względu na swoje wyjątkowe walory, podałam jej obszar, liczbę ludności, sieć komunikacyjną, atrakcyjne miejsca pod względem turystycznym, lokalne produkty i przestrzeń tworzoną przez ciekawych ludzi. Wiedzę czerpałam od lokalnych przewodników, społeczników i działaczy, a także gminnych koordynatorów. Uwzględniałam interesujące i wyjątkowe miejsca, ciekawostki i lokalne historie. W zdobywaniu informacji

wykorzystywałam Internet, wiele miejsc znam od lat, śledząc ich działalność przede wszystkim na portalach społecznościowych.

2. Na podstawie istniejącej listy obiektów na Szlaku Świętej Warmii i w okolicach Szlaku Świętej Warmii stworzyłam bazę miejsc, które należy połączyć szlakiem pieszym. Dodałam ciekawe miejsca w okolicy, obiekty, punkty orientacyjne. Starłam się wyznaczać szlak możliwie z dala od ruchliwych dróg, wykorzystując trasę atrakcyjną pod względem kulturowym i krajobrazowym.
3. W swojej pracy stosowałam się do wytycznych tworzenia szlaków pieszych, które określają odcinek dzienny na 14-24 km. Nie oznacza to, że każdy odcinek dzienny odpowiada tylko jednej gminie. Odcinkiienne mogą być podzielone na dwie, a nawet trzy gminy. W innych można spędzić na pieszej wędrówce więcej niż jeden dzień.
4. Podczas wyznaczania trasy starałam się wykorzystywać drogi polne, leśne, szutrowe, bezpieczne dla turystów i pielgrzymów, z niskim natężeniem ruchu. Uwzględniałam również dostęp do transportu publicznego, istniejące dworce i przystanki autobusowe. Czasami trasę wyznaczałam na odcinkach asfaltowych, gdy nie istniała stosowna alternatywa i innej drogi po prostu nie było.
5. Stworzyłam bazę noclegową, listę lokalnych wytwórców, rzemieślników, gastronomii oraz pamiątek, które zostały oddzielnie opisane w każdej gminie.
6. Ważnym założeniem było ukazanie różnorodności, która będzie atrakcyjna nie tylko pod względem religijnym i duchowym, ale również biznesowym oraz turystycznym. Specyficzne położenie regionu na terenach pojezierza zdecydowanie sprzyja atrakcyjności poprowadzenia szlaku. Wykorzystałam miejsca bliskości natury, odpoczynku, uwzględniłam trasy

kajakowe na rzekach, dostępne plaże. Omijałam tereny mało wartościowe pod względem przyrodniczo-kulturowym oraz typowo przemysłowe.

7. Na początkowym etapie zbierałam dane, dokonywałam porządkowania wiedzy na temat poszczególnych miejscowości i obiektów. Następnie przeprowadzałam rozmowy i spotkania z wójtami i gminnymi koordynatorami szlaku. Gdy zachodziła taka potrzeba, byłam kierowana do kolejnych osób, które pomagały mi w tworzeniu koncepcji wyznaczania szlaku w terenie. Szlak został wyrysowywany na mapie z uwzględnieniem wszystkich ciekawych miejsc w gminie. Następnym etapem był objazd i sprawdzenie wyznaczonej trasy w terenie. Na końcu wszystkie informacje zostały spisane w niniejszym raporcie.

III TECHNICZNE WYZNACZENIE SZLAKU

- W swojej pracy wykorzystałam program AllTrails, aplikację w której można tworzyć różnego rodzaju trasy podstawowe, ich alternatywy, uzyskiwać opisy ich stopni trudności.
- W poszczególnych gminach tworzyłam trasy przy wspólnej pracy z gminnymi koordynatorami i osobami działającymi na rzecz społeczności lokalnej, znającymi doskonale teren swojego zamieszkania. Korzystając ze swojej wiedzy przewodnickiej i kierując się wskazówkami osób z którymi współpracowałam, zostały wyznaczone piesze odcinki dzienne, które połączone w jedną całość stworzyły szlak w poszczególnych gminach, a następnie na terenie Powiatu Olsztyńskiego.
- Miejsca i obiekty leżące na Szlaku Świętej Warmii oraz w okolicy Szlaku Świętej Warmii zostały połączone. W Powiecie Olsztyńskim to 6 z 16 stacji (Bałdy, Gietrzwałd, Olsztyn, Głotowo, Dobre Miasto oraz Tłokowo), w okolicach Szlaku Świętej Warmii to 13 z 16 przystanków (Barczewo,

Bartąg, Biskupiec, Brąswałd, Jeziorany, Jonkowo, Klebark Wielki, Kolno, Kurki, Międzyzlesie, Olsztynek, Sząbruk oraz Świątki).

- Dzięki pracy w programie Alltrails trasy zostały wygenerowane w formacie GPX do wykorzystania i wgrania na urządzenia typu Garmin i inne wykorzystujące nawigację satelitarną.
- Do każdej trasy wygenerowany został również kod QR do zeskanowania na smartfonie.
- Łącznie działania te przyczyniły się do wyznaczenia 19 odcinków dziennych w Powiecie Olsztyńskim oraz pięciu Pętli Turystycznych.
- 443 km trasy Szlaku Świętej Warmii

IV ETAPY PRACY W FORMIE PUNKTÓW:

- 1) Stacje i przystanki na trasie Szlaku Świętej Warmii i okolic Szlaku Świętej Warmii
- 2) Ogólna koncepcja łącząca wyżej wymienione w Powiecie Olsztyńskim
- 3) Podział na gminy i wytyczenie ogólnego kierunku przebiegu szlaku
- 4) Dokonanie spisu obiektów, miejsc
- 5) Dokonanie spisu szlaków
- 6) Kontakt z przedstawicielami poszczególnych gmin
- 7) Wytyczenie koncepcji szlaku w gminie
- 8) Objazd po gminie i weryfikacja szlaku w terenie
- 9) Naniesienie trasy na mapę do programu Alltrails
- 10) Opis dróg, obiektów na trasie
- 11) Ogólna charakterystyka gminy
- 12) Połączenie ich w jedną całość i stworzenie raportu końcowego

V WNIOSKI:

- Szlak Świętej Warmii jest wyjątkowym pomysłem na stworzenie trasy pielgrzymkowej. Pandemia, która wywróciła nasze życie do góry nogami, sprawiła jednocześnie, że zaczęliśmy doceniać to, co lokalne i przywiązywać większą wagę do równowagi psychicznej, do dbania o swoje zdrowie poprzez aktywność w terenie, naturoterapię i obcowanie z kulturą. O ile najbardziej znane europejskie szlaki pielgrzymkowe i wędrowne nawiązują do życia, działalności i śmierci postaci historycznych, świętych kościoła katolickiego, o tyle Szlak Świętej Warmii dedykowany jest jednemu regionowi.
- Siłą napędową do jego stworzenia jest nie tylko całe katolickie dziedzictwo kulturowe, ale również w takim samym stopniu udział społeczności lokalnej, która nadaje Warmii nową tożsamość, pielęgnując jednocześnie dawne tradycje i zwyczaje. To tu tworzą ludzie z pasją i pomysłami.
- Warmia ma duży potencjał i zasługuje na to, aby przestać być wymieniana jedynie w kontekście Mazur, jako tajemnicza kraina, o której niewiele wiadomo. Dla regionu jest to szansa, aby uniezależnić się wizerunkowo od Krainy Tysiąca Jezior i budować swoją własną markę.
- Jest to wreszcie wielka promocja dla wszystkich gmin powiatu, w szczególności dla tych, które nie mają żadnych istniejących szlaków pieszych na swoim terenie lub też nie są gminami szczególnie popularnymi i chętnie odwiedzanymi przez turystów i przyjezdnych. Do takich gmin należą gmina Kolno (mimo istniejącego odcinka Szlaku Świętego Jakuba oraz bliskości Świętej Lipki i Reszła), która potrzebuje promocji swojego obszaru, na którym znajduje się wiele interesujących miejsc); gmina Jeziorany oraz Świątki. Są to gminy głównie rolnicze, powszechnie niekojarzone z ciekawymi miejscami i zdające się nie mieć nic ciekawego do zaoferowania przyjezdnym. Nic bardziej mylnego, gdyż jak pokazuje niniejszy raport, jest tam wiele ciekawych i nietuzinkowych miejsc prowadzonych przez barwne i energiczne postaci.

- Opracowując koncepcję wytyczenia Szlaku Świętej Warmii przyświecała mi idea łączenia, nie dzielenia. Fakt oddzielnego opisanie poszczególnych gmin nie służyć miał wprowadzaniu sztucznych podziałów czy rywalizacji. Jego celem miała być pewna klasyfikacja i spisanie wszystkich interesujących nas miejsc.

Autorka zdjęcia: Monika Sztorc. Na Szlaku Świętej Warmii, gmina Kolno.

2. Gminy Powiatu Olsztyńskiego- charakterystyka, opis, spis ciekawych obiektów i miejsc

1. Gmina Kolno

Gmina wiejska

Powierzchnia: 179 km²

Liczba miejscowości: 20

Miejscowości na Szlaku Świętej Warmii: Otry, Samławki, Kabiny, Ryn Reszelski, Kolno, Wójtowo, Lutry, Wągsty, Tejstymy, Kruzy, Bęsia (11)

Liczba ludności: 3300, gmina Kolno jest najsłabiej zaludnioną gminą Powiatu Olsztyńskiego

Położenie geograficzne: pogranicze Pojezierza Olsztyńskiego i Mrągowskiego

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: brak

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: Kolno, kościół pw. Trzech Króli

Istniejące szlaki piesze: Szlak Świętego Jakuba, polski odcinek *Camino Polaco*. Prowadzi on w gminie przez Kominki, Kolno, Wójtowo, Lutry i Wągsty. Podkreślone miejscowości pokrywają się z trasą Szlaku Świętej Warmii.

Źródło: <https://santiago.org.pl/camino/>

Źródło: <http://www.turystykakulturowa.eu/?id=place&nr=101&txt=2>

Drogi św. Jakuba Apostoła Starszego w Polsce

Nr	Oznakowane odcinki Drogi św. Jakuba	liczba km	wzór muszli	Nr	Oznakowane odcinki Drogi św. Jakuba	liczba km	wzór muszli
1	Dolnośląska Droga św. Jakuba (Głogów - Jakubów - Luban - Zgorzelec)	164		20	Szczecińska Droga św. Jakuba (Świnoujście - Szczecin)	97	
2	Wielkopolska Droga św. Jakuba (Gniezno - Poznań - Głogów)	234		21	Tarnobrzewska Droga św. Jakuba (Tarnobrzeg - Sulisławice)	21	
3	Droga Polska (Camino Polaco) (Dusznica - Olsztyn - Toruń - Trzemeszno)	651		22	Kłodzka Droga św. Jakuba (Międzygórze - Kłodzko - Radków)	69	
4	Droga św. Jakuba „Ślak Piastowski” (Mogilno - Gniezno)	47		23	Staropolska Droga św. Jakuba (Piotrków Trybunalski - Częstochowa)	155	
5	Droga św. Jakuba Via Regia (Medyka/Korczowa - Pilzno - Kraków - Góra Św. Anny - Brzeg - Zgorzelec)	957		24	Miechowska Droga św. Jakuba (Miechów - Węglów - Stary)	35	
6	Lubuska Droga św. Jakuba (Murowa Goślina - Ślubice)	279		25	Jasnogórska Droga św. Jakuba (Częstochowa - Lubin - Sędziszów)	56	
7	Łębska Droga św. Jakuba (Stanów - Łębork - Smolno)	122		26	Szopenowska Droga św. Jakuba (Wyszogród - Niepokalanów)	33	
8	Sudecka Droga św. Jakuba (Krzyszów - Jelenia Góra - Luban)	105		27	Droga Niepodległości św. Jakuba (I. Sadowe - Loreto - Jadow - Ossów - Warszawa)	168	
9	Małopolska Droga św. Jakuba (Sandomierz - Kraków - Szczyrk)	319		28	Droga św. Jakuba „Cuda nad Wisłą” (Radymno - Kobyłka - Ossów - Warszawa)	40	
10	Śląska Droga św. Jakuba (Śląsk - Sosnowiec - Środa Śląska)	55		29	Prymasowska Droga św. Jakuba (Zuzela - Prostynia - Sadowe)	52	
11	Ścinawska Droga św. Jakuba (Ścinawa - Lubin - Chocianów)	45		30	Tulińska Droga św. Jakuba (Wola Rokietnica - Tuliszewo - Rokietnica)	13	
12	Nyska Droga św. Jakuba (Głucholazy - Nysa - Skorogoszcz)	100		31	Świętokrzyska Droga św. Jakuba (Warszawa - Święty Krzyż - Katuszów)	294	
13	Beskidzka Droga św. Jakuba (Ełk - Stary Sącz - Podgórze - Mysłowice - Wodzisław - Szczyrk - Cieszyn)	316		32	Częstochowska Droga św. Jakuba (Częstochowa - Lubin - Góra Św. Anny)	103	
14	Warszawska Droga św. Jakuba (Warszawa - Skienawice - Piotrków Tryb.)	230		33	Łowicka Droga św. Jakuba (Bolimów - Łowicz - Kalisz)	236	
15	Nadwarciańska Droga św. Jakuba (Łódź - Młostów - Lubin)	111		34	Dobrzyńsko-Kujawska Droga św. Jakuba (Dobrzyń nad Wisłą - Kruszwica)	104	
16	Lubelska Droga św. Jakuba (Lublin - Kraśnik - Sandomierz)	136		35	Kaliszka Droga św. Jakuba (Kalisz - Mielcz - Ścinawa)	172	
17	Mazowiecka Droga św. Jakuba (Warszawa - Płock - Dobrzyń nad Wisłą)	175		36	Wągrowiecka Droga św. Jakuba (Wągrowiec - Dąbrówka Kościelna)	39	
18	Droga św. Jakuba Północno-Wschodniego Mazowsza i Podlasia (Drohiczyń - Przesmyki - Rozbity Kamień - Wygów - Siedlisz - Seroczyn - Cegłów)	227		37	Śląsko-Morawska Droga św. Jakuba (Toszek - Sosnowiec - Racibórz - Strahovice)	120	
19	Pomorska Droga św. Jakuba (Via Baltica), w tym Łębska Droga św. Jakuba (Braniewo - Elbląg - Gdańsk - Łębork - Słupsk - Kołobrzeg - Kamień Pom. - Świnoujście)	722		38	Sowiogórska Droga św. Jakuba (Góra Ślęza - Wąbrzeźno)	75	
				39	Raciborska Droga św. Jakuba (Balców - Racibórz - Nasiedle)		

— granice państw

■ sanktuarium św. Jakuba Apostoła

● miejscowości na Drodze św. Jakuba

Źródło: <https://mypieli.grzymi.com/camino-w-polsce/>

Ścieżka nordic walking w miejscowości Kabiny.

Punkt widokowy: W gminie znajduje się punkt widokowy w miejscowości Wójtowo, nieoznakowany, brak tablic informacyjnych w okolicy.

Szlaki komunikacyjne: gmina położona peryferyjnie, na zachodzie przebiega DK 57 łącząca Pułtusk z Bartoszczami (przez Tejstymy i Lutry leżące na szlaku), przebiega tu również linia kolejowa na trasie Olsztyn-Korsze, stacje kolejowe znajdują się w miejscowości Górowo i Kolno.

Dziedzictwo kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla: brak

Charakterystyka: gmina przede wszystkim rolnicza, z bogatym krajobrazem przestrzennym, licznie występujące kaplice w miejscowościach: Kominki (dwie), Samławki, Kabiny oraz Wysoka Dąbrowa. Architektura sakralna w postaci kościołów w Kolnie, Otrach, Lutrach, Rynie Reszelskim. Gmina z niewielką liczbą mieszkańców, słabo zaludniona, bez większych ośrodków gospodarczych i miejskich. Bogactwo gminy nie opiera się jedynie na obiektach sakralnych. Gmina posiada pozostałości po I wojnie światowej w postaci licznych tablic poświęconych poległym mieszkańcom okolicznych miejscowości, cmentarz żołnierzy niemieckich w Tejstymach, stanowiska archeologiczne i pozostałości po plemionach pruskich w postaci kurhanów. Posiada również walory przyrodnicze: las bukowy w okolicy miejscowości Otry oraz aleję grabową na trasie Wójtowo-Lutry. Dla miłośników historii nowszej i dziejów I wojny światowej w kościele w Lutrach znajduje się kaplica poświęcona lokalnym bohaterom, mieszkańcom walczącym w latach 1914-1918 na froncie, ołtarz wraz z tablicami ze spisem nazwisk poległych oraz wyjątkowy witraż o tematyce wojennej. Wszystko jest zachowane, jednak niszczeje nie poddawane konserwacji. Kościoły w gminie Kolno posiadają ciekawe wyposażenie

barokowe, we wnętrzach znajdują się pięknie zachowane polichromie i prospekty organowe.

Gmina dba o estetykę wsi, w każdej z nich na przystankach znajduje się wizualne przedstawienie tego, co dana miejscowość ma do zaprezentowania. Prace wykonała warmińska artystka pani Anna Wojszel. Dzięki jej inicjatywie w postaci **artystycznego malowania przystanków** zostały ozdobione następujące miejscowości: Bęsia, Lutry, Tejstymy, Kabiny, Kolno, Kolenko, Samławki, Ryn Reszelski, Górowo, Kruzy (jest to połowa wszystkich miejscowości gminy). Pomimo tego, że odnowione przystanki stanowią przykład estetyzacji wsi, dostęp komunikacyjny jest trudny ze względu na niewielką liczbę codziennych połączeń autobusowych. Dużym atutem gminy jest **bliska odległość** od Świętej Lipki oraz Reszla- popularnych miejsc pielgrzymek i wycieczek grup w różnym wieku. Gmina leży również niedaleko zachodniej części Mazur, turyści szczególnie chętnie odwiedzają Kętrzyn oraz przede wszystkim Wilczy Szaniec.

Gmina posiada naprawdę wartościowe **zabytki** w postaci architektury sakralnej, są one jednak nie oznakowane, brak przy nich informacji o historii tych obiektów. Jedynie kościół w Lutrach zawiera krótką informację o dziejach tego miejsca. Brak informacji o historii poszczególnych miejscowości, brak promocji gminy i informacji na temat tego, co można w niej zwiedzić.

Znajduje się tu również wyjątkowy obiekt w postaci **wiatraka holenderskiego**, obecnie własność gminy, niedostępny dla osób z zewnątrz i zamknięty. Obiekt przeszedł remont zewnętrzny, wiatrak pozbawiony został jednak skrzydeł. Stoi w **Bęsi**, w której znajdziemy również pozostałości dawnego pałacu wraz z całym kompleksem parkowym i zabudowaniami gospodarczymi.

Podczas objazdu po gminie Kolno doświadczyłam odkrywania niezwykłych miejsc, obiektów sakralnych i ich wyposażenia. Można odnieść wrażenie, że poprzez swoją peryferyjność, oddalenie i izolację czas się tu zatrzymał. W składzikach i na strychach kościołów znajdują się przedmioty i wyposażenie o

walorach historycznych i artystycznych. Kościół w Rynie Reszelskim może pochwalić się wyjątkową i dobrze zachowaną polichromią sufitu, trumną egzekwialną w dobrym stanie, rzeźbami, obrazami przedstawiającymi drogę krzyżową, krucyfikсами oraz dekoracjami. Należałoby dokonać ich inwentaryzacji i konserwacji, gdyż obecnie leżą niedbale porozrzucane, pokryte warstwą kurzu. Podobną drogę przebyły eksponaty znajdujące się dziś w Muzeum Archidiecezji Warmińskiej, które zostały zebrane przez jego dyrektora w trakcie licznych wycieczek po warmińskiej prowincji. Odpowiednia konserwacja oraz ekspozycja w kościołach gminy Kolno mogłyby stanowić ciekawy punkt na trasie Szlaku Świętej Warmii, być pewnego rodzaju przedłużeniem popularnej trasy turystycznej Gierłoż-Święta Lipka-Reszel.

Gmina posiada 3 centra noclegowe:

1. **Miejsce Mocy Kabiny**- nietuzinkowe miejsce z duszą na 30 miejsc noclegowych. O charakterze i atmosferze tego miejsca świadczy właściciel, który do każdego swojego gościa podchodzi z wielką gościnnością. Turyści i pielgrzymi podejmowani są żywnością ekologiczną, lokalną, ze zbiorów właściciela obiektu. Sad, ogród, gospodarstwo i kury (jaja) dostarczają zdrowych i wartościowych posiłków dla odwiedzających. Miejsce doceniają również turyści z zagranicy- między innymi Brazylii, Czech, Niemiec. Są to osoby podróżujące często pieszo lub rowerem, pragnące wypoczynku na łonie natury, z dala od zgiełku wielkich miast. Przyciąga je również warmiński odcinek Szlaku Świętego Jakuba, a także sąsiedztwo Świętej Lipki. Pan Krzysztof w tym roku uzyskał tytuł masażysty i poszerzył swoją ofertę o wykonywanie relaksujących masaży.

Kabiny 64, 53.99304302963165, 21.048815857357372

2. Noclegi nad jeziorem Luterskim

Gospodarstwa agroturystyczne i pensjonaty nad jednym z trzech jezior, które znajdują się w gminie Kolno, w okolicy niestrzeżona plaża

[Zajazd Lutry](#), Lutry 15 54.008480320222006, 20.896632354066206

[Gospodarstwo Agroturystyczne Aldona Bielińska](#), Lutry 16 a

54.006970907455006, 20.895083313262845

[Przystań Lutry](#), Lutry 17 54.00694187990533, 20.894229094695717

[Noclegi Leszczynówka](#), Lutry 26

54.00986804394823, 20.89260495214012

[Domek Wypoczynkowy](#), Lutry 41, 54.00972992620758,

20.900650848149425

3. [Bęsia- ośrodek wczasowy](#) położony nad jeziorem Bęskim.

[Bęsia 21](#), 53.944262253760385, 20.9924389

Drogi: szlak poprowadziłam przez szereg miejscowości leżących w bliskiej odległości. Są to głównie drogi polne, szutrowe, a także gminne o niskim natężeniu ruchu. Na pewnym odcinku wykorzystałam istniejący i wytyczony Szlak Świętego Jakuba. Część trasy prowadzi drogą przez las- tam gdzie występuje koncentracja kurhanów pruskich (odcinek Łęczany-Otry-Samławki).

Wyjątkowe miejsca w gminie Kolno: W miejscowości Samławki, na terenie dużego siedliska, znajduje się siedziba fundacji Dajna, która skupia archeologów pracujących przy odkrywaniu i badaniu kurhanów oraz pozostałości po ludności pruskiej. Organizują oni warsztaty dla studentów, posiadają wiele interesujących obiektów na stanie- nie tylko sprzed wielu wieków, ale również i z czasów II wojny światowej. Docelowo zamierzają stworzyć 30 miejsc noclegowych. Dysponują również dużą stodołą, którą chcą wykorzystać na cele turystyczne.

[Fundacja Dajna](#), Samławki 12 A, 53.99187943986135, 21.087220334434168

Podsumowanie: gmina jest miejscem skarbów, które czekają na odkrycie. Zależy mi szczególnie na dogłębnym jej poznaniu, oferuje nie tylko dziedzictwo kulturowe związane z religią katolicką, historią XX wieku oraz dziejami i zwyczajami Prusów. Są tu duże przestrzenie, głównie pola i jest to bardzo przyjemne miejsce do pieszych wędrówek, kontemplacji, odpoczynku i oddechu

od pędu życia. Na terenie gminy znajdują się dwa pałace w miejscowości Bęsia i Tejstymy, które stanowią własność prywatną. Wstęp osobom postronnym jest tam wzbroniony. Bęsia jest w ogromnej ruinie, park przypałacowy od lat pozostaje zarośnięty, zapadnięte są stropy i dach, wilgoć niszczy dziurawe wnętrza, w sezonie letnim okolice porasta Barszcz Sosnowskiego. Zespół dworski w Górowie prezentuje się nieco lepiej, jednak podobnie jak Bęsia od wielu lat zamienia się w ruinę.

Źródła:

1. <https://www.kolno-gmina.pl/>
2. https://bip.kolno-gmina.pl/77/Strategia_Rozwoju_Gminy_Kolno_na_lata_2016-2026/
3. Szlak Świętego Jakuba:
<http://www.turystykakulturowa.eu/?id=place&nr=101&txt=2>

2. Gmina Jeziorany

Gmina miejsko-wiejska

Powierzchnia: 211,49 km²

Liczba miejscowości: 27

Miejscowości na Szlaku Świętej Warmii: Pierwagi, Piszewo, Kramarzewo, Tłokowo, Jeziorany, Miejska Wieś, Kostrzewy, Kiersztanowo, Zerbuń (9)

Liczba ludności: 7952

Położenie geograficzne: Pojezierze Olsztyńskie

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: Tłokowo

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: Jeziorany

Istniejące szlaki piesze: odcinek Szlaku Świętego Jakuba *Camino Polaco*, kontynuacja szlaku wychodzącego z gminy Kolno, przebiega przez miejscowości Pierwagi, Piszewo, Żardeniki, Miejską Wieś. (podkreślone miejscowości znajdują się na Szlaku Świętej Warmii)

Punkt widokowy: Na serpentynie drogowej w rejonie wsi Radostowo znajduje się punkt widokowy. Jest nieoznakowany, brak tablic informacyjnych w okolicy.

Komunikacja: gmina skomunikowana z większymi ośrodkami miejskimi takimi jak Olsztyn, Lidzbark Warmiński i Biskupiec poprzez przewoźników autokarowych. W gminie brak działającej stacji kolejowej, nie kursują tu już żadne pociągi. Ciekawostką jest fakt wykorzystania dawnej linii i torów na trasie Miejska Wieś-Zerbuń jako drogi pieszo-rowerowej.

Dziedzictwo kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla: brak

Charakterystyka: gmina głównie rolnicza, z bogatym krajobrazem przestrzennym i małymi miejscowościami leżącymi na trasie. Jeden ośrodek miejski- Jeziorany. Gmina Jeziorany położona jest w obszarze funkcjonalnym Zielonych Płuc Polski, charakteryzującym się najmniejszym zanieczyszczeniem środowiska w kraju. Miejscowość Jeziorany znajduje się na liście światowej sieci Cittaslow, może stanowić ciche i spokojnie miejsce do niespiesznego odpoczynku, nie posiada jednak miejsc noclegowych. Turyści mogą wybrać inne lokalizacje, zbliżone odległością od miasteczka.

W gminie znajduje się niewielka ale ważna religijnie miejscowość- Tłokowo wraz z dwoma kościołami, w tym z jednym leżącym na Szlaku Świętej Warmii. To właśnie to sanktuarium pielgrzymkowe i kościół pod wezwaniem Świętego Rocha przyciągało niegdyś pobożnych warmińskich pielgrzymów, dziś natomiast stanowi ważny punkt na trasie Szlaku Świętej Warmii. Ten barokowy kościół zwany dawniej Waldkirche (leśny kościół, kościół w lesie) to niezwykle malowniczo położony obiekt wśród typowego warmińskiego krajobrazu. Dotrzeć

można do niego drogami szutrowymi, malowniczo zakręcającymi w otoczeniu pagórkowatych pól.

W gminie znajduje się wiele **kapliczek**, niestety niezbyt estetycznych. Zdecydowana większość z nich została otynkowana i pomalowana, dziś tynk odpada tworząc smutny efekt zaniedbania. Kapliczki te wymagają renowacji, skucia tynku oraz wyeksponowania czerwonej cegły. Przykładem wspaniałej pracy konserwatorów sztuki są kapliczki przy drodze ze Świętej Lipki do Reszla, które jeszcze nie tak dawno pokryte były odpadającą zaprawą, poszarzałe i nieatrakcyjne. Przywrócono im dawne piękno i cieszą oko wraz z nowo powstałą trasą pieszo-rowerową. Takie prace możnaby było przeprowadzić w gminie Jeziorany.

Odcinek szlaku w gminie Jeziorany jest bardzo malowniczy, charakteryzuje go pagórkowate ukształtowanie wokół jezior i rzeki Symсарny. Przestrzenie w otoczeniu krajobrazu rolniczego wraz z odcinkiem leśnym stanowią malowniczą i przyjemną trasę na szlaku.

Baza noclegowa: gmina Jeziorany pod względem liczby obiektów noclegowych na tle pozostałych gmin i województwa wypada bardzo słabo. Ilość obiektów jest niewystarczająca. W samym mieście nie istnieje ani jeden obiekt noclegowy (hotel, motel, pensjonat), dlatego przyjeżdżający turyści są zmuszeni poszukiwać noclegu w kilku wiejskich agroturystykach lub w gminach ościennych. Liczba miejsc noclegowych od 2010 roku trzykrotnie spadła. Jest to związane z przekształceniem Zakładu Doskonalenia Kadr Służb Więziennych w Kikity w Zakład Karny, który przestał świadczyć usługi wypoczynkowo - rekreacyjne i noclegowe.

Ciekawe miejsca w gminie Jeziorany: zdecydowanym atutem gminy jest miejscowość Kikity, w której znajduje się prywatne lądowisko. Sami właściciele reklamują to miejsce jako pierwszy w Polsce obiekt aero-agroturystyczny. Obiekt dysponuje 30 miejscami noclegowymi, istnieje również możliwość zjedzenia

posiłków, wypożyczenia sprzętu rowerowego oraz korzystanie z bilardu na miejscu. Na lądowisku można zahangarować samolot oraz zakupić paliwo lotnicze. Osoby przybywające drogą powietrzną mogą liczyć na pomoc pracowników lotniska w zakresie transportu do pobliskich miejscowości i sklepów. Tak jak wspomniałam wyżej, mogą one również skorzystać z kilkunastu rowerów jakimi dysponuje obiekt. Zdrową i ekologiczną kuchnię serwuje pani Anna Horzempa, która dba o to, by goście zasmakowali lokalnych produktów i zdrowych przetworów. Sama pani Anna jest mieszkanką Lutru w sąsiedniej gminie Kolno, gdzie posiada kilkanaście miejsc noclegowych w swoim gospodarstwie agroturystycznym. Drogą powietrzną do Kiwit chętnie przylatują turyści z Warszawy, Krakowa, Wrocławia oraz Niemiec.

[Kikity lotnisko](#), Kikity 31, 53.98325562201683, 20.88063149632024

W pobliżu znajduje się Wędrowną Pasieką Górkowo, w której można zakupić lokalny miód.

[Kikity 30](#), 53.97932650494845, 20.88488204232705

W tym samym sąsiedztwie położone jest gospodarstwo agroturystyczne [Chata Kikity](#), Kikity 29, 53.974388952288834, 20.880686092075408

W zachodniej części gminy znajduje się obszar zwany jeziorańską Szwajcarią. Obejmuje on miejscowości Studzianka, Derc, Studnica. Tam również znajduje się punkt widokowy w Radostowie.

Życie w gminie Jeziorany koncentruje się głównie w miasteczku Jeziorany. Działa tam fundacja [Vita Warmia](#), która prowadzi galerię w centrum miejscowości. Można w niej zakupić mapki, książki regionalne, różnego rodzaju pamiątki oraz dzieła rękodzielników i artystów. Organizowany jest również [EKOtarg](#), na którym można kupić produkty lokalnych wytwórców. W mieście działają dwie restauracje: Pizza Klimat w centrum oraz RETRO. Mimo niewielkiej ilości miejsc noclegowych w gminie i ich braku w samym mieście,

gmina Jeziorany dysponuje zdecydowanie większą ilością miejsc noclegowych niż sąsiednia gmina Kolno.

Baza noclegowa:

Tłokowo

- [Tłokowo-Mikułowo](#) gospodarstwo artystyczne,
Tłokowo 45 54.00097500808076, 20.764023838616392
- [PGR Tłokowo](#) eko warzywa, Proekologiczne Gospodarstwo Rodzinne w Tłokowie, stragan owocowo-warzywny,
Tłokowo 49 53.993561380998706, 20.754164996321105
- [Fajne Miejsce Tłokowo](#) ciekawostka: miejsce przyjazne LGBT
Tłokowo 72 53.990454896635555, 20.743288107924588

Żegoty

- [Zakątek Szczęścia](#)
Żegoty 81, 54.02282248645646, 20.69949059798688

Blanki

- [Pod kasztanami Blanki](#),
Blanki 2, 54.037678230671155, 20.629354079245903
- [Siedlisko Blanki](#),
Blanki 46 54.03765302849472, 20.631499846540983
- [Zielna farma](#),
Blanki 46a, 54.015529996123824, 20.6065459
- [Domy nad jeziorem Blanki](#),
54.0130083602704, 20.599507783272145
- [Dwór w Gajlitach](#),
Gajlity 2, 54.009901315674924, 20.5779095306918 (nad jeziorem Blanki)

Kiertszanowo:

- [Owczarnia Lefevre](#), farma ekologiczna, produkcja kozich serów
Kiersztanowo 27, 53.9271077209064, 20.78869729257869
- [Fundacja Z Dzikiej Warmii](#),
Kiersztanowo 32a, 53.92224153018031, 20.791307759873767
- [Gospodarstwo Rybackie Gady](#), Gady 14 C, 53.879750857616784,
20.57646172449969
- [Siedlisko Borówkowo](#), Żardeniki 33, 54.12562506988535,
20.565884044700002
- [Camping Kikity](#), Kikity 13/2, 53.98526227032999, 20.857672430691807
- [Highland Warmia Zerbuń](#), Zerbuń 9 A, 53.922099838084925,
20.8543672153459
- [Malowniczy Zakątek w Dercu](#), Derc 31, 53.9554828030453,
20.65636443069181
- [Dercówka](#), Derc 35, 53.946814776305686, 20.654694000256143

Piszewo cmentarz z I Wojny Światowej

[Kwaśne Drzewo Sauerbaum](#), Zerbuń 32, 53.934263241549125,
20.843697269308198

[Sauerwald](#), Zerbuń, dwa domki pod wynajem, szczegółowe współrzędne
podawane są przed samym przyjazdem do obiektu.

[Dolinasymsarny.pl](#), Pierwagi 15, 54.003974429270905, 20.837952169308203

[Stajnia Elf](#), Derc 34, 53.94684323346904, 20.64880296138361

Podsumowanie: Gmina Jeziorany to jedna z najbiedniejszych i niedocenianych gmin w Powiecie Olsztyńskim. Jej wyjątkowymi atutami są obiekty sakralne, piękne krajobrazy i malownicze wsie. Fakt położenia na Szlaku Świętej Warmii może zapewnić jej większą rozpoznawalność. Dobrze byłoby częściej wykorzystywać obiekt sakralny w postaci kościoła w Tłokowie i udostępniać go odwiedzającym.

Źródła:

1. <https://jeziorany.com.pl/>
2. http://bip.jeziorany.nowoczesnagmina.pl/?p=document&action=show&id=21005&bar_id=14416
3. <http://www.kikity.com.pl/>
4. „Jeziorany od Prusów do czasów współczesnych”
5. https://slowhop.com/pl/miejsca/1461-tlokowo-mikulowo-domek-w-stajence.html?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAyKurBhD5ARIsALamXaG9pkCeNK8KR2T05FdrcguA0jK2-Jj6E-1TiQnwpN3BXr8La6Exc9oaAus5EALw_wcB
6. https://slowhop.com/pl/miejsca/fajne-miejsce-the-great-place.html?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAyKurBhD5ARIsALamXaE2Qt fouYFm5eAet02m4RvcfWVl3QOofKGRNd0VdCXBzF-zWh3YwqwaAipMEALw_wcB
7. <http://zakatekszczescia.pl/>
8. https://slowhop.com/pl/miejsca/954-owczarnia-lefevre-domek-ogrodnika.html?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAyKurBhD5ARIsALamXaG0REEgULbEWNH_yCQSXT9ScxPP7uRS4x1M2n1NtzFd5seacq43EH8aAp-EEALw_wcB
9. <https://zdzikiejwarmii.pl/>
10. <https://ryby.olsztyn.pl/#kontakt>
11. https://slowhop.com/pl/miejsca/1597-siedlisko-borowkowo.html?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAyKurBhD5ARIsALamXaF0mPOC584gCTRox9NYXjKFdyOLfMnPjSxVcuFM3bz2rP1piQB BCLcaAl7lEALw_wcB
12. https://highlandwarmia.com/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAyKurBhD5ARIsALamXaEqXrnMMpTTZPWa1RCFr3I9Y9nY6BCm2qHM7AQez6Fp2f6YQhDf7HMaAun-EALw_wcB

13. <https://www.zlotaproporcja.pl/2021/08/19/owczarnia-lefevre-kwasne-drzewo-sauerbaum-ekotarg-jeziorany-warmia/>
14. https://slowhop.com/pl/miejsca/dolina-symsarny.html?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAyKurBhD5ARIsALamXaEhQMHhHNtF-BQLxBJjOKszecAjSB2T-huFwiGQeFnRehsf8OjdoioaAiIREALw_wcB

3. Gmina Biskupiec

Krajobraz pełen możliwości

Gmina miejsko-wiejska

Powierzchnia: 290, 41 km²

Liczba miejscowości: 53

Miejscowości na Szlaku Świętej Warmii: Węgój, Łabuchy, Czerwonka, Droszewo, Wilimy, Dadaj, Kojtryny, Nasy, Rukławki, Najdymowo, Biskupiec, Adamowo, Bredynki, Stanclewo, Lipowo, Parleza Wielka, Zabrodzie, Botowo, Rasząg (19)

Liczba ludności: 19157

Położenie geograficzne: Pojezierze Mazurskie

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: brak

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: Biskupiec

Istniejące szlaki piesze: Szlak świętego Jakuba biegnący jedynie na skraju gminy.

Punkty widokowe: Zabrodzie

Szlaki komunikacyjne: Miasto Biskupiec leży na przecięciu dwóch dróg krajowych nr 16 i nr 57. Droga nr 57 biegnie do granicy z obwodem

Królewieckim (przejście graniczne w Bezledach), a droga nr 16 biegnąca od Olsztyna przez Biskupiec do Augustowa, kończy się na przejściu granicznym z Litwą (przejście w Ogrodnikach). Bliskie położenie od stolicy województwa oraz remont drogi krajowej nr 16 znacznie polepszyły i skróciły czas dojazdu między miastami. Stacja kolejowa znajduje się w Czerwonce, tam właśnie zlokalizowany jest jeden z największych w województwie węzłów kolejowych. Stamtąd można udać się zarówno do Olsztyna jak i na Mazury. Liczne połączenia autobusowe.

Dziedzictwo kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla: brak

Charakterystyka: Gmina Biskupiec leży w regionie o wyjątkowo atrakcyjnych walorach środowiska przyrodniczego, o czym decyduje przede wszystkim występowanie licznych jezior pochodzenia polodowcowego oraz urozmaicona rzeźba terenu. Jest to gmina głównie rolnicza ze sporym obszarem leśnym, zajmującym 1/5 jej powierzchni. Szlak Świętej Warmii koncentruje się głównie na zachodzie gminy, wokół jeziora Dadaj. Znajduje się tam duże i różnorodne zaplecze noclegowo-gastronomiczne, między innymi pola kempingowe, domki pod wynajem, pensjonaty, agroturystyki oraz hotele. Na miejscu można również korzystać z bogatego asortymentu wypożyczalni sprzętu wodnego oraz rekreacyjnego.

Wyjątkowe miejsca w gminie: O atrakcyjności gminy Biskupiec świadczy między innymi obecność Warmińskich Straszylek, ścieżki edukacyjnej prowadzącej przez całą miejscowość. Biegnie ona wzdłuż jeziora i przy plaży wiejskiej aż do lasu, w którym znajduje się dalsza jej część. Warmińskie Straszylek to wyjątkowe miejsce na skalę Warmii, gdyż przybliżają one postaci znane z legend i lokalnych podań. Można tu poznać obyczaje dawnych mieszkańców, zorganizować spotkanie i grę miejską w większej grupie, zobaczyć jak karmi się kury, doi krowę a także spróbować wiejskiego jadła. Można tu również posłuchać warmińskiej kapeli, zorganizować ognisko, wysłuchać lokalnych historii, pośpiewać w regionalnej gwarze. Do wykonania postaci z

warzyńskich legend zaangażowana została lokalna społeczność. Fabularna gra terenowa „*Warzyńskie straszydła*” to pierwsza i jedyna atrakcja tego typu, nie tylko w regionie Warmii ale również i w całym województwie. Jest to wyjątkowe miejsce do edukacji i wypoczynku całych rodzin i indywidualnych odwiedzających. Miejsce jest ogólnodostępne, dobrze oznakowanie i świetnie utrzymane. Przy kościele w Węgoju wystawiona została mała chata warzyńska, na co dzień zamknięta. Warzyńskie Straszydła działają przez cały rok.

W miejscowości Zabrodzie znajduje się ścieżka rowerowa w miejscu dawnej linii kolejowej łączącej Biskupiec ze Szczytnem. Znajduje się tam również punkt widokowy wraz z tablicami informacyjnymi, bardzo dobrze oznakowany i wyeksponowany.

W Parlezie Wielkiej znajdują się pozostałości dawnej cegielni, do której docierała bocznicą kolejowa o długości 850 metrów, a okolice Parlezy Małej mogą pochwalić się Parleskimi Wzgórzami, które są ciekawym przyrodniczo obszarem wzgórz morenowych i miejscem cennego złotowiska żurawi.

Kolejnym przykładem atrakcji i wyjątkowości gminy Biskupiec jest dawny kościół ewangelicki zbudowany w całości z kamienia polnego i znajdujący się w Raszagu. Ten piękny przykład architektury sakralnej urozmaica powszechnie kojarzony obraz warzyńskich świątyń katolickich, zbudowanych z czerwonej cegły. Malownicze położenie i ekspozycja na naturalnym wzniesieniu potęgują niezwykłą atmosferę tego miejsca i stanowią niemal bajkowy krajobraz o każdej porze roku. W pobliżu brak informacji o historii i dziejach tego obiektu.

W miejscowości Biesowo odbywa się co roku Warzyńska Uczta Pierogowa, która przyciąga nie tylko mieszkańców województwa warzyńsko-mazurskiego, ale również osoby z różnych części Polski.

Mieszkańcem gminy Biskupiec jest Walter Chelstowski- współzałożyciel Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, mieszkaniec Najdymowa.

Drogi: Drogi którymi prowadzi Szlak Świętej Warmii to głównie drogi szutrowe. Bardzo licznie występują na trasie pozostałości odcinków brukowanych, przypominających o nieistniejących już siedliskach i wsiach. Szlak prowadzi wokół jeziora Dadaj, gdzie wykorzystalam zarówno odcinki asfaltowe, jak i te położone na skraju lasu, wymagające wycięcia krzewów i stworzenia traktu pieszego, na którym wędrówka odbywać się będzie płynnie i bez problemu.

Miejsca noclegowe w gminie:

- [Hotelik Atelier](#), ul. Mickiewicza 31, Biskupiec
53.8616524511128, 20.959505169308194
- [Stara Kaflarnia](#), ul. Wojska Polskiego 1, Biskupiec
53.861543843577984, 20.94828230792459
- [Hotel Słoneczny Brzeg](#), Rukławki 100, Biskupiec
53.85720298809624, 20.887429069308197
- [Pensjonat „Gościniec pod dębem](#), Wilimy 5, Biskupiec

53.88277186730657, 20.837032
- [Szkolne schronisko młodzieżowe „Nad Dymrem”](#), ul. Chrobrego 13, Biskupiec
53.86470872347599, 20.959191269308196

Agroturystyka, domki:

- [Domek letniskowy](#) (Teresa Golan) na terenie gospodarstwa rolnego, 4 miejsca noclegowe, na miejscu istnieje możliwość zakupu produktów z gospodarstwa, właściciele wypożyczają sprzęt wodny
Najdymowo 100 53.87398656938721, 20.879680699999998
- [Domek letniskowy](#) (Zenon Jakimiak) z 8 miejscami noclegowymi nad jeziorem Dadaj, obiekt sezonowy maj-październik, Najdymowo 96
53.88371788264028, 20.872364065620204

- **Całoroczny dom** z 15 miejscami noclegowymi (Andrzej Możejko), boiska do gry w piłkę nożną, siatkówkę i koszykówkę, Biesowo 51
53.935298729379134, 20.8824415809704
- **Dom Agroturystyczny** (Jerzy Peplowski) dom z 8 miejscami noclegowymi, obiekt całoroczny z możliwością zakupu miodu z własnej pasieki, Rzeck 72 53.82368500778934, 20.91958381030086
- **Vivo Akademia Możliwości** gospodarstwo agroturystyczne z zarybionym stawem i ekologicznym ogrodem. Właściciele organizują spływy kajakowe i wycieczki po okolicy. Gospodarz rzeźbi i można na miejscu zakupić jego prace. Miejsce oferuje zabiegi poprawiające zdrowie, odpężające i relaksacyjne, lekcje uważnego dotyku, zajęcia jogi, medytacji oraz terapię tańcem i ruchem.
Rukławki 2 53.86454548094785, 20.93138422329154
- **Gospodarstwo rolne** Lidia i Józef Taube, obiekt sezonowy (maja-październik) na 10 miejsc. Możliwość wykupienia posiłków wyprodukowanych z gospodarstwa, a także zakup produktów rolnych. Wypożyczalnia sprzętu wodnego i rekreacyjnego.
Dębowo 5 53.92396797459523, 20.988291309805934
- **Gospodarstwo agroturystyczne** Małgorzata Wasilewska: całoroczny obiekt w gospodarstwie rolnym, 13 miejsc noclegowych, możliwość wykupienia posiłków wyprodukowanych z gospodarstwa, a także zakup produktów rolnych. Do dyspozycji staw rybny, rowery, wypożyczalnia sprzętu wodnego. Możliwość obcowania w bezpośrednim kontakcie ze zwierzętami.
Rukławki 36 A 53.86579086472944, 20.910564096310516
- **Gospodarstwo agroturystyczne** Katarzyna i Jacek Zięba, 25 miejsc noclegowych, całoroczny obiekt w gospodarstwie rolnym, posiłki przygotowywane na bazie własnych produktów, do dyspozycji staw rybny, łódka, rowery, boiska.

Adamowo 5 53.8721013281939, 20.991563581444478

- **Dom nad Jeziorem** Krystyna, Hans Goerke, drewniany domek na 8 miejsc noclegowych, obiekt sezonowy.

Rasząg 18 53.79150391507974, 20.90771538095841

- **Gospodarstwo Agroturystyczne** Karolina Ziółkowska, 12 miejsc noclegowych w obiekcie sezonowym (maj-wrzesień) tuż przy samym lesie, 4 stawy rybne wraz z prywatną plażą, posiłki przygotowywane z własnych produktów z gospodarstwa, na miejscu hodowla trzody i bydła. Właściciel jest myśliwym.

Nowe Marcinkowo 20 53.82400296064531, 20.90572098096113

- **Ranczo Edward Gadzała**, kwatera agroturystyczna na 14 miejsc, obiekt całoroczny

Parleza Mała 1 53.82917524315863, 21.016116080961545

- **Domek letniskowy** Magdalena Kaczmarczyk, obiekt sezonowy (maj-październik) na 6 miejsc noclegowych. Blisko jeziora Dadaj.

Najdymowo 97 53.88258456469008, 20.876290438638957

- **Wyspa Dadaj**, 30 miejsc noclegowych, Wilimy 2

53.88358892622788, 20.87209898096604

- **Dadaj Summer Camp**, kompleks 26 domków (6-osobowe i 8-osobowe) położonych w pobliżu plaży Słoneczny Brzeg, Rukławki

53.856454884196225, 20.889408953982688

- **Agroturystyka Wakacje na Warmii**, siedlisko nad jeziorem Węgój, 14 miejsc noclegowych- zarówno apartamenty jak i pokoje. Bezpośredni dostęp do jeziora, własny staw, hamaki rozwieszone na licznych w otoczeniu drzewach, Węgój 1 53.9112869057245, 20.980646238641302

- **Orla Cień** gospodarstwo agroturystyczne, do dyspozycji 6 pokoi wraz z boiskami do gier sportowych oraz wędzarnia, Najdymowo 2

53.880625834743, 20.92863192700355

- **Domek w Węgoju**, 6 miejsc noclegowych, gospodyni oferuje naukę haftu oraz gotowania!, Węgój 84 53.91919732387429, 20.98370782329615

Podsumowanie: Teren gminy jest atrakcyjny pod kątem aktywnego wypoczynku na łonie przyrody. Znajduje się tu 15 jezior o łącznej powierzchni 1773,30 ha. Największe jezioro Dadaj o bardzo rozwiniętej linii brzegowej z licznymi zatokami i półwyspami oraz 12 wyspami stanowi wizytówkę gminy. Wsie Biesowo, Bredynki, Kobały, Najdymowo, Parleza Wielka, Rasząg, Wilimy oraz Kamionka to przykłady miejscowości warmińskich, które zachowały czytelny, historyczny układ ruralistyczny, z rozszerzeniem pośrodku zabudowy wiejskiej oraz charakterystycznymi rozwidleniami ulic na obu końcach wsi. Bardzo duża i wciąż rozrastająca się baza noclegowa zlokalizowana jest nad brzegami jeziora Dadaj. Dominują tu domki i pokoje do wynajęcia, bardzo często będące częścią dużych gospodarstw rolnych. Turyści mogą żywić się lokalną i zdrową żywnością swoich gospodarzy, którzy bardzo często sami posiadają na wyposażeniu sprzęty rekreacyjne i wodne do nieograniczonego użytku dla gości.

Źródła:

1. <https://biskupiec.pl/>
2. <https://biskupiec.pl/wp-content/uploads/2023/10/Strategia-Rozwoju-Miasta-i-Gminy-Biskupiec-do-roku-2030.pdf>
3. <http://wsie.lgdbmk.pl/wegoj.html>

4. Gmina Barczewo

Łączy kultury

gmina miejsko-wiejska

powierzchnia: 320 km²

liczba miejscowości: 54

Miejscowości na trasie Szlaku Świętej Warmii: Bartoły Wielkie, Kierzbuń, Kromerowo, Dobrąg (opcjonalnie), Tumiany, Studzianek, Kierżliny, Zalesie, Barczewo, Barczewko (opcjonalnie wraz z Dąbrówką Małą, Biedowem, Orzechówkiem, Łęgajnami, Kaplitynami i Bogdanami), Sapuny, Kolonia Mokiny, Skajboty (w podstawowej wersji: 11, w wersji z dwiema przedłużonymi trasami: 19)

Liczba ludności: 17465

Położenie geograficzne: Pojezierze Olsztyńskie

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: brak

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: Barczewo

Istniejące szlaki piesze: 5 szlaków oznaczonych następującymi kolorami: czerwony-zamknięta pętla wokół Wójtowa, żółty-zaczyna się i kończy w Skajbotach, czarny-okolice Wójtowa, niebieski-zaczyna się i kończy wraz z czarnym szlakiem spacerowym, zielony-zaczyna się i kończy wraz z żółtym szlakiem pieszym

Szlak Świętego Jakuba przebiegający przez Wipsowo

Punkt widokowy: brak informacji

Szlaki komunikacyjne: gmina dobrze skomunikowana ze stolicą województwa, przebiega tu droga krajowa nr 16, znajduje się również linia kolejowa wraz ze stacjami w Nikielkowie, Łęgajnach, Barczewie oraz Wipsowie

Dziedzictwo Kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla:

- Folwark Tumiany, Restauracja & pokoje, Tumiany
- Ośrodek Wypoczynkowy Camping Tumiany, Tumiany
- Gospodarstwo Rolne nad Arem (Kierżliny)

Wszystkie wyżej wymienione miejsca leżą na Szlaku Świętej Warmii.

Charakterystyka: Barczewo to pierwsze z miast leżących na trasie wiodącej z Olsztyna w kierunku Wielkich Jezior Mazurskich. Otoczone jest lasami, jeziorami i rzekami. Miejscowości gminy takie jak: Zalesie, Dadaj, Mokiny, Tumiany, Kromerowo, Bogdany, Kierzbuń, Wójtowo i Kierzłiny znane są ze specyficznej atmosfery, charakterystycznej dla warmińskich wsi (podkreślone znajdują się na Szlaku Świętej Warmii). Dużą powierzchnię gminy zajmują lasy. Zwarte kompleksy leśne występują w środkowej, północnowschodniej i południowo-wschodniej części gminy. Duży kompleks występuje również w zachodniej jej części. Pozostałe lasy cechuje znaczne rozproszenie stosunkowo niedużych powierzchni leśnych. Gmina Barczewo jest atrakcją zarówno dla tych którym potrzebna jest samotność jak i dla zainteresowanych zabytkami kultury materialnej. Gmina może poszczycić się 25 jeziorami o ciekawej linii brzegowej, różnej wielkości i głębokości, które dają turystom możliwość wyboru odpowiedniej formy wypoczynku. Przepływające przez gminę Barczewo rzeki łączą jeziora w sieć, dzięki czemu możliwe jest zwiedzanie całej okolicy drogą wodną. Wśród łąk i lasów gminy Barczewo położone są stadniny koni: w Kierzbuniu oraz w Barczewku.

Wyjątkowe miejsca w gminie:

Centrum kulturalnym i osią gminy jest Barczewo, promujące się jako miasto wielu kultur. Znajduje się tu synagoga będąca galerią sztuki oraz miejscem wydarzeń kulturalnych. Można w niej zakupić lokalne pamiątki związane nie tylko z samym obiektem i Barczewem, ale również i Warmią.

Barczewo to miasto wielu kultur, kościołów, coraz prężniej rozwijające się, będące także miejscem urodzenia Feliksa Nowowiejskiego. Miasto promuje się między innymi poprzez przynależność do sieci miast Cittaslow.

Chociaż na terenie całej Warmii występuje ogromna liczba kapliczek przydrożnych, to właśnie w gminie Barczewo znajduje się najstarsza kapliczka na Warmii, datowana na 1602 rok.

Dojście do niej nie jest łatwe ze względu na konieczność przecięcia DK 16, jednak odcinek ten stanowi alternatywę wobec chęci zobaczenia tego najstarszego przykładu małej architektury sakralnej w regionie. Opcjonalną trasą można dojść również do miejscowości Barczewko, gdzie prowadzone są prace wykopaliskowe na terenie pierwszej, średniowiecznej lokacji obecnego Barczewa. Miejsce to określane jest mianem „Warmińskich Pompejów”.

Baza noclegowa:

1. [Ranczo Bartoły](#) - Bartoły Małe 5

Gospodarstwo agroturystyczne (i stadnina koni) wokół którego rozciągają się ogromne połacie starych mieszanych lasów oraz łąki. Cisza, spokój i czyste powietrze to główne atuty tego miejsca. Jak przystało na Warmię południową, w pobliżu nie brakuje również jezior z czystą wodą (Tumiańskie, Bartoły Wielki, Pisz, Dłużek, Rasząg, Sąplaty).
53.79114219053009, 20.856379169308198

2. [Zakątek u stolarza](#), Teresa i Krzysztof Mękal - Kromerowo 18

Apartament z tarasem, placem zabaw, ogrodem i bezpłatnymi rowerami
53.82752972626001, 20.832755630691803

3. [Dom Gościnny Bogdany](#) - Bogdany 3

Agroturystyka z 7 pokojami i 5 apartamentami w otoczeniu sadu
53.78334561636008, 20.6379236153459

4. [Nad Arem](#) - Kierżliny 7, miejsce hodowli kóz rasy alpejskiej, do koziarni bezpośrednio przylegają łąki i pastwiska. Miejsce to współpracuje z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim, Wydziałem Zootechniki i Weterynarii. Produkuje twarożek, ser podpuszczkowy w solance, ser serwatkowy (ricotta), jogurt naturalny oraz masło. W 2010 roku Nad Arem zostało przyjęte do Stowarzyszenia Dziedzictwa Kulinarного Warmii, Mazur i Powiśla w ramach Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulturowego.

53.80569854295549, 20.74667029630545

5. [Pod Jesionami](#) - Bogdany 7

Tradycyjne warmińskie gospodarstwo, które zamienione zostało w dom agroturystyczny. Zachowany został zewnętrzny charakter tego miejsca. Obiekt całoroczny z miejscami noclegowymi dla 15 osób. Znajduje się tu basen, kury, kaczki, króliki oraz istnieje możliwość wypożyczenia rowerów.

53.78235706018508, 20.639448096303543

6. [Zalesie Mazury Active SPA](#) Zalesie 12

Położone 5 km od Barczewa, na skraju lasu nad jeziorem Orzyc Wielki i w pobliżu rzeki Pisa. Ośrodek oferuje takie atrakcje jak basen, strefa SPA&Wellness, sala fitness, Bajkolandia z Małpim Gajem, Mini-Zoo, boiska do koszykówki, tenisa ziemnego i siatkówki plażowej oraz zewnętrzne place zabaw. W sezonie letnim otwarta jest plaża z letnią kawiarnią. Kompleks położony na Warmii, promuje się jednak nazwą Mazur.

53.83079462292428, 20.7381041558359

7. [Hotel Star-Dadaj Resort & SPA](#)

Star-Dadaj (hotel trzygwiazdkowy) usytuowany jest na półwyspie jeziora Dadaj, wśród malowniczych lasów. Doskonałe miejsce zarówno do wypoczynku. Hotel dysponuje 250 miejscami hotelowymi w przytulnych pokojach i bungalowach, 2 salami restauracyjnymi, grillem i Chatą Warmińską, w których serwuje się specjały kuchni regionalnej i europejskiej. Do dyspozycji gości hotel oddaje 62 przytulne i stylowe pokoje, 9 bungalowów i 20 domków letniskowych. Wszystkie pokoje wyposażone są w TV, łazienki; bungalowy mają kominki.

53.85471027877745, 20.854900267473084

8. [Hotel Azzun Orient SPA & Wellness Mazury](#), Kromerowo 29

Hotel wraz z centrum SPA, kryty i odkryty basen, sauny, wanny z hydromasażem. W kompleksie znajduje się również restauracja wraz z winiarnią.

53.82892008680748, 20.822069080961512

9. [Janczary – Gospodarstwo Agroturystyczne](#), Barczewko 80

Gospodarstwo agroturystyczne czynne cały rok, do dyspozycji 22 pokoje, miejsce posiada mini zoo, organizuje przejażdżki konne i bryczką, kuligi.

53.85332245625328, 20.567953811655283

10. [Warmińska Winnica](#), Skajboty 74

Warmińska Winnica to trzygwiazdkowy hotel położony u ujścia rzeki Kiermas w ekspresyjnej, graniczącej z lasem, 5-hektarowej pradolinie jeziora Bogdańskiego. Do dyspozycji gości oddane są dwa domy mieszkalne, domki letniskowe i pole namiotowe. Zarówno domy jak i domki są komfortowo wyposażone. Na terenie winnicy znajdują się zarybione stawy, ogrody, plac zabaw, boisko do siatkówki plażowej, kolejka amerykańska „Tyrolka”, altany, sad, łąka.

53.78006304446033, 20.655198053976303

11. [Jurkowe Wzgórze Gospodarstwo Agroturystyczne](#), Bogdany 52

Siedlisko usytuowane jest na wzgórzu w otoczeniu lasu iglastego z przepięknym widokiem na Jezioro Umląg i kanał Kiermas. Teren ok. 1 ha jest ogrodzony z różnorodną roślinnością taka jak: sosny, świerki, daglezie, sosny kalifornijskie, świerki koreańskie, modrzewie, lipy i oczywiście młody sad. Miejsce zaciszne do idealnego wypoczynku dla miłośników przyrody i spokoju.

53.78454750500395, 20.658634069322563

12. [Zagroda Agroturystyka](#), Jedzbark 33

Zagroda Jedzbark w ofercie posiada pełne wyposażenie. Zagroda promuje żywienie ekologiczne w postaci własnej hodowli kur zielononózek- jajka, własna szklarnia zaopatrująca w świeże warzywa (pomidory, ogórki , rzodkiewka, sałata) , jak również własne ziemniaki. Produkty te służą do przyrządzania posiłków dla osób przebywających.

53.78475430835537, 20.757464830691806

13. [Agroturystyka “Nad Stawami”](#), Ramsowo 54C

W ofercie jest nowo wybudowany budynek usług turystycznych z 1 pokojem 2-osobowym, 3 pokojami 3-osobowymi i jednym studiem 6-osobowym. Wszystkie pokoje są przestronne, a łazienki są wyposażone w natrysk, umywalkę i wc. Do tego sala bankietowa 130 m², w której organizowane są; wesela, imprezy integracyjne, przyjęcia okolicznościowe; imieniny, urodziny, komunie, chrzciny i stypy. Imprezy można także organizować w plenerze, pod wiatą i tipi. W ofercie jest także łowisko wędkarskie o powierzchni około 4ha. Na terenie łowiska znajdują się liczne stanowiska wędkarskie z ławeczkami.

53.866389631051874, 20.8135489846541

14. [Dom Nad Rzeką](#) – Agroturystyka, Tumiany 10

“Dom nad rzeką” oferuje tylko dla gości wygodny dom z 6 miejscami noclegowymi. Na parterze znajduje się salonik z kominkiem i wyjściem na taras usytuowany tuż nad rzeką, z którego można wręcz łowić ryby. Gospodarstwo położone jest nad malowniczą rzeką Dadaj we wsi Tumiany, która wpływa do jeziora Tumiańskiego (ok. 300 m) połączonego przesmykiem z jeziorem Pisz. Idealne warunki dla osób lubiących spokój,

ciszę, piesze wędrówki, uprawiających sporty wodne i wędkowanie, obserwujących przyrodę.

53.81133245936147, 20.8066507

15. [Hotelik Barczewo](#), ul. Warmińska 56

Hotel dysponuje 2 pokojami 3-osobowymi z łazienkami i kominkami, pokoje 2 osobowe ze wspólną łazienką na korytarzu, domek holenderski 4-osobowy z łazienką aneksem kuchennym salonikiem, domek holenderski 4-osobowy, z łazienką kuchnia i lodówką.

53.83172319538817, 20.6806922306918

16. [Stadnina Koni Kierzbuń](#), Kierzbuń 6

Obecnie w osadzie Kierzbuń mieszka na stałe 27 osób i niemal 80 koni. Stadninę otaczają przepastne warmińskie lasy i urokliwe jeziora. W pięknym domu przygotowaliśmy przytulne pokoje z łazienkami dla 50 osób. W stadninie znajduje się m.in. sauna, solarium i siłownia, sala konferencyjna i sala kominkowa, a także kryta ujeżdżalnia, hipodrom i plac zabaw.

53.804199444185556, 20.851573667468895

17. [Camping Tumiany](#), Tumiany 1A

Camping czynny jest od 01.05 do 30.09, teren jest ogrodzony, oświetlony i strzeżony. Do wyboru gości baza noclegowa składająca się z domków, pokoi, apartamentów lub pole namiotowe i carawaningowe. Camping ma powierzchnie 2 ha, 50 miejsc z podłączeniem do prądu. Możliwość pomieszczenia około 300 osób.

53.813680897509414, 20.79558020026844

18. [Ośrodek Wypoczynkowo-Szkoleniowy Stary Folwark](#), Tumiany 7

Ośrodek Stary Folwark w Tumianach to malowniczo położony między jeziorem a lasem, kompleks czterech budynków tworzących po środku dziedzińca. Do dyspozycji Gości jest 21 pokoi, restauracja na 120 osób, sala szkoleniowa na 60, 30 i 15 osób, plac grillowy z zadaszeniem, wędzarnia i barem, ogródek na pikniki z miejscem na pieczenie kiełbasek przy kuźni, karczmę podziemną, boisko do gry w siatkę, pole biwakowe. 400 m od Ośrodka znajduje się plaża z wypożyczalnią sprzętu wodnego, możliwością wędkowania. Charakterystyczna dla Folwarku jest kuchnia ogólnopolska i regionalna, lecz zawsze domowa i przyrządzana w sposób tradycyjny. Ośrodek należy do regionalnej sieci Dziedzictwa Kulinarnego Warmii Mazur i Powiśla.

53.81211537033526, 20.80404698467077

19. „Ekwador” Jeździecki Klub Sportowy, Dąbrówka Mała 18A

Restauracja, hotel, ośrodek jeździecki.

Spokojna baza wypoczynkowa, wymarzone miejsce gdzie każdy może w spokoju oddać się leniuchowaniu lub spędzić czas aktywnie. Ośrodek dysponuje kompleksem dwóch hal o wymiarach 25/48m i 43/69m. Większa z krytych ujeżdżalni posiada kwarcowe specjalnie zaprojektowane podłoże i komplet przeszkód. Większa hala jest ogrzewana, dzięki czemu podłoże nie zamarza nawet w najmroźniejsze dni. Do dyspozycji gości pozostaje również baza noclegowa i restauracyjna.

53.84076659709295, 20.652323166288518

20. „Hotelik Pod Różą” Wójtowo ul. Wiśniowa 4

Hotelik położony jest na dużej malowniczej działce w niedalekiej odległości od Olsztyna. Do centrum 9 km. Pokoje w pełni wyposażone. Goście mają możliwość korzystania z dużego zadaszonego tarasu, wiaty z miejscem na ognisko oraz z dużego ogrodu.

53.78962440016149, 20.6123061

21. **Project Warmia Activ & Relax** Kościuszki 35/7, 11-010 Barczewo

Komfortowy apartament z 5 miejscami noclegowymi.

53.82589335754938, 20.693183715345896

22. **Ośrodek wczasowy Zapach Drewna**, wynajem domków, restauracja, strefa relaksu nad wodą, sauna z widokiem na jezioro, plaża, wypożyczalnia rowerów dla gości i desek SUP

Źródła:

1. <https://barczewo.pl/>
2. https://barczewo.bip.net.pl/?p=document&action=show&id=9687&bar_id=3932
3. <http://www.podjesionami.pl/>
4. www.booking.com

5. Gmina Purda

Dla poszukiwaczy i odkrywców

Gmina wiejska

Powierzchnia: 317 km²

Liczba miejscowości: 61

Miejscowości na Szlaku Świętej Warmii: Silice, Klebark Wielki, Patryki, Prejłowo, Giławy, Wądołki, Purda, Wyrandy, Trękusek, Kaborno, Bruchwałd, Nowa Wieś, Łajs, Butryny, Bałdy, Chaberkowo, Stara Kaletka, Nowa Kaletka (18)

Liczba ludności: 8507

Położenie geograficzne: Pojezierze Olsztyńskie

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: Bałdy

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: brak

Istniejące szlaki:

- Trakt biskupi w Bałdach, corocznie odbywa się tu również Kiermasz Warmiński, jedna z najbardziej znanych imprez w regionie
- Szlak konny śladami hrabiny Marion Dönhoff, którego założenie polega na połączeniu stajni regionu w jedną sieć. Przebiega na trasie od Olsztyna do Sztynortu.
- Szlak kajakowy Granica-Sanktuarium, trasa: jezioro Košno – rzeka Košno – Jezioro Silickie – Jezioro Klebarskie. Po drodze Pajtuński Młyn, zabytkowy akwedukt w Silicach, Sanktuarium Podniesienia Świętego Krzyża w Klebarku Wielkim.

Punkty widokowe: punkty widokowe nad jeziorem Košno

Szlaki komunikacyjne: Przez teren gminy przebiegają: linia kolejowa relacji Olsztyn-Szczytno, droga krajowa z Olsztyna do Szczytna oraz drogi wojewódzkie i gminne, zapewniające dojazd do wszystkich miejscowości na jej terenie. Sama miejscowość Purda położona jest poza siecią dróg krajowych i wojewódzkich. Funkcjonują dwie stacje kolejowe: w Klewkach i Marcinkowie.

Dziedzictwo kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla: Tradycyjna Wędzarnia Warmińska Kaborno (leży na Szlaku Świętej Warmii)

Charakterystyka: Gmina Purda to jeden z najpiękniejszych krajobrazowo obszarów regionu w bliskiej odległości od Olsztyna. Sieć osadniczą w gminie można uznać za rozproszoną, poza miejscowościami liczącymi powyżej 500 mieszkańców (Purda, Klebark Mały, Klebark Wielki, Marcinkowo) na terenie gminy około połowa miejscowości zamieszкана jest przez kilkudziesięciu

mieszkańców, a kilka miejscowości zamieszkuje ich nawet kilkunastu. Na terenie Gminy na jeziorach Serwent i Gim występuje zakaz używania motorowych jednostek pływających. Gmina Purda jest gminą w głównej mierze leśną, lasy stanowią ponad 50 % jej powierzchni. Jest to duża powierzchniowo gmina, w której poczuć można klimat Warmii, zobaczyć dawne budownictwo ludowe w postaci regionalnych chat drewnianych i porozmawiać z potomkami autochtonów, mieszkającymi tu z dziada pradziada. Tradycyjne budownictwo warmińskie jest widoczne niemal w każdej miejscowości. Gmina posiada zróżnicowane ukształtowanie terenu, większość lasów leży w masywie Purdzko-Ramuckim. W gminie znajduje się 29 jezior.

Do obszaru Gminy Purda należą rezerваты: „**Jezioro Kośno**” (obejmuje on duże jezioro, otoczone starymi borami) oraz częściowo rezerwat „**Las Warmiński**”. Na terenie gminy znajduje się 50 obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Są to min.: kościoły w Butrynach, Klewkach, Purdzie i Klebarku Wielkim, kaplica filialna w Kabornie, plebania w Klebarku Wielkim, parki w Bałdach, Patrykach, Starym Olsztynie, Trękusku, pałac w Klewkach, dwór w Trękusku, cmentarz parafialny w Purdzie, oraz 27 kapliczek i 8 chałup. Najwięcej zabytkowych chałup znajduje się w miejscowości Kaborno (podkreślone miejscowości leżą na Szlaku Świętej Warmii).

Ponadto na terenie gminy znajdują się liczne domy mieszkalne posiadające walory kulturowe do objęcia ochroną konserwatorską. Oprócz budynków mieszkalnych do objęcia ochroną wytypowano kilkadziesiąt budynków gospodarczych. Ponadto na terenie gminy znajduje się 11 zabytkowych cmentarzy nie wpisanych do rejestru zabytków.

Położenie Gminy Purda oraz jej przyroda dają możliwość aktywnego wypoczynku w naturalnym środowisku. Warunki sprzyjają spływom kajakowym, wycieczkom rowerowym i pieszym, uprawianiu żeglarsstwa, windsurfingu, hippiki, wędkarstwa. Znaczącym atutem są jeziora: Gim, Serwent, Kośno, Łajs

oraz atrakcyjny szlak kajakowy „Granica - Sanktuarium” (Łajs, jez. Košno - rzeka Košno - Pajtuński Młyn - Patrycki Młyn - Klebark Wielki). Trasy rowerowe i piesze na terenie gminy są częścią większych szlaków przebiegających przez region. Są to szlaki o różnym stopniu trudności, wyznaczone na lokalnych ścieżkach i drogach gminnych o małym natężeniu ruchu. Większość tras biegnie po terenach leśnych, głównie wokół jezior, tak też wytyczony został Szlak Świętej Warmii. Dużą atrakcją, zarówno dla mieszkańców, jak i turystów jest kultywowanie tradycji i zwyczajów regionu poprzez organizowanie świąt, zabaw i festynów, które odbywają się corocznie. Należą do nich:

- Warmiński Kiermas Tradycji, Dialogu, Zabawy w Bałdach,
- Noc św. Jana w Klebarku Wielkim oraz msza św. Na wodzie,
- Lato z Gimem w Nowej Kaletce.

Na terenie Gminy Purda istnieją ośrodki wypoczynkowe oraz znaczna ilość gospodarstw agroturystycznych.

Baza noclegowa:

1. Agroturystyka „Nad Stawem” Monika i Cezary Szczepańczyk, Gąsiorowo 15

53.71914320083219, 20.820408982807656

2. „U Krecika” Zgniłocha 26E

53.56486424437733, 20.56275976930427

3. Dom Gościnny w Łajsie, Łajs 4

53.62164332395258, 20.650464752107755

4. Gospodarstwo Agroturystyczne „U Gieni”, Gąsiorowo 2

53.722359992578305, 20.818737338625525

5. Galeria Rzeźby Sakralnej, Gąsiorowo 4, 53.721953703427076, 20.820185731549703
6. Gospodarstwo Agroturystyczne „U Huberta”, Butryny 40
53.6174652615525, 20.572952038616844
7. Gospodarstwo Agroturystyczne „Wiktor”, Klewki 35
53.735149437712536, 20.572513552117208
8. Kwatery Agroturystyczne „Pajtuński Młyn”, Pajtuny 7
53.726865571318264, 20.676552009789425
9. Kwatery Agroturystyczne „Warmiak”, Purda 95
53.70861472589192, 20.728605496297348
10. Kwatery Agroturystyczne Ewa Guz, Patryki 46
53.75279868348969, 20.694517665609258
11. Kwatery Agroturystyczne Krystyna i Józef Kaczmarczyk, Nowa Kaletka 46
53.58265385498659, 20.601744532796268
12. „Leśniczówka Mendryny”
53.67976234872247, 20.69425666931386
13. „Uroczysko Deresze”
53.724169639954816, 20.789436079097513
14. Pole Kempingowe „Malinowe Wzgórze” Irena Gołębiowska, Klewki 14/3
53.73728928028237, 20.577329652117403
15. Pole Namiotowe „Pod Sosnami” Renata Kostecka Zgniłocha 49A
53.57601104905911, 20.60591574046868

16. **Ośrodek Wypoczynkowy Nowa Kaletka**, Nowa Kaletka

17. **Ośrodek wczasowy PKS Warmia**, Nowa Kaletka 50

53.57864461065951, 20.60468072326768

18. **Kłobuk**, Nowa Kaletka 2

53.57958250033795, 20.572392926978402

19. **Almatur**, Nowa Kaletka 90

53.5791584692467, 20.58340112697843

20. **Ośrodek Wypoczynkowy Gim**, Nowa Kaletka

21. **Ośrodek Wypoczynkowy Społem**, Nowa Kaletka

22. **Zakątek Mazurski Gim**, Nowa Kaletka

53.57819334159064, 20.606291746037705

23. **Szkolne Schronisko Młodzieżowe Obiekt nr 3 "Kłobuk"**, Nowa Kaletka

Wyjątkowe miejsca w gminie i inicjatywy prowadzone przez jej mieszkańców: Na terenie gminy organizowane są regularne spacery prowadzone przez pana Jerzego Sałackiego. To doskonałe miejsce do aktywnego wypoczynku, marszów, wędrówek oraz wypraw rowerowych. Fakt występowania tak dużej ilości obszarów zalesionych, wraz z występowaniem dosyć licznych jezior śródlęśnych powoduje, że jest to idealne miejsce również do tego, aby zatrzymać się tu na dłużej i korzystać z walorów jakie oferuje gmina.

W miejscowości Giławy znajduje się drewniana chałupa z 1880 roku, której właścicielem jest Edward Cyfus- pisarz, regionalista i gawędziarz warmiński. Swoją historią nawiązuje do dawnego gburstwa-bogatego gospodarstwa na Warmii. W ubiegłych latach gospodarz przyjmował turystów, gości i wycieczki, dziś ta tradycja nie jest jednak kontynuowana ze względu na problemy zdrowotne pana Edwarda.

Silice Miejscowość słynie z wyjątkowego zabytku melioracyjnego, którymi są dwa akwedukty zbudowane na przełomie XIX i XX wieku. Ich zadaniem było między innymi odprowadzanie nadmiaru wody z pobliskich jezior. Jeden z nich jest dzisiaj fragmentem czynnego szlaku kajakowego, prowadzącego z jeziora Linowskiego do jeziora Wadąg (kanał Wiktorii). Drugi z nich, Kanał Elżbiety obecnie jest niedrożny.

Dziedzictwo warmińskie, szkoły na Warmii W gminie znajdują się jedne z pierwszych polskich szkół na Warmii w miejscowościach: Chaberkowo, Giławy, Nowa Kaletka, Purda.

Warmiński browar parowy, Zwiedzanie i warzenie piwa po wcześniejszym ustaleniu telefonicznym: Jacek Skrzyński, tel. 784-966-212

Bartbo park rozrywki aktywnej, jedno z najbardziej znanych rozrywkowych miejsc w województwie, 18 ha terenu z atrakcjami na świeżym powietrzu, park linowy, paintball i quady.

Galeria rzeźby sakralnej w Gąsiorowie to jedyny tego typu obiekt na Warmii na wolnym powietrzu. Utworzył ją sześć lat temu ksiądz Jan Suwała, rzeźbiarz amator.

Gospoda warmińska Butryny powstała z pasji do dobrej kuchni i przywiązania do Warmii – trochę ukrytej w cieniu popularnych Mazur, czystej, dzikiej, ale też historycznie doświadczonej. Elementy oryginalnego muru pruskiego i poniemieckiej czerwonej cegły zdobią bielone ściany. Żyrandole ze starych kół wozu drabiniastego oświetlają twarze gości. Nie ma wątpliwości – znajdujemy się w gospodzie z prawdziwego zdarzenia.

Miejsca noclegowe w gminie Purda:

- Silice

Gospodarstwo Agroturystyczne „Pod Klonami”, Silice 12

Jest to obiekt całoroczny, posiada miejsca noclegowe, organizwane są spływy kajakowe, na miejscu wypożyczalnia kajaków.

53.75455590982219, 20.634365837106557

[Ranczo u Nikodema](#), Silice 8 A

Jest to obiekt otwarty w sezonie, posiada miejsca noclegowe, saunę, kąpielnię, można tu również pojeździć konno

53.75480128274731, 20.634204138628267

- Patryki

[Młyn Patrycki](#), Patryki 49 A

Obiekt całoroczny, 53.73701565496897, 20.6672439097903

[Na Patryckiej Górze](#), Patryki 17 A, 53.74254768597708, 20.663217423281374

- Giławy

[Uroczysko Deresze](#), Giławy 73

Obiekt całoroczny z miejscami noclegowymi i kortami tenisowymi, organizowane są tu warsztaty zielarskie i kosmetyczne

53.724175987918485, 20.78948972327989

- Pajtuny

[Pajtuński Młyn](#), kwatery agroturystyczne, Pajtuny 7

Obiekt całoroczny, miejsca noclegowe i jazda konna

53.72710434961802, 20.678065265826117

- Kaborno

[Tradycyjna Wędzarnia Warmińska](#), Kaborno 45

53.69485136315173, 20.60480653676795

[Leśniczówka Gaja](#), Kaborno 36, obiekt całoroczny z miejscami

noclegowymi, przestrzeń do organizacji warsztatów, szkoleń oraz plenerów malarskich, 53.70067904515261, 20.614053640479103

- Łajs

Pensjonacik Adler/Orzeł Mirosław Anasiński, Łajs 6

Obiekt całoroczny z miejscami noclegowymi

53.62129895172846, 20.65093838279957

Chata warmińska, Łajs 1 A, obiekt całoroczny, miejsca noclegowe

53.622560275116626, 20.651285625126683

- Butryny

Gospoda warmińska, Butryny 26 A, obiekt całoroczny, restauracja

53.60636651875573, 20.58444450977939

Park Rozrywki Aktywnej BARTBO, Butryny 100, obiekt całoroczny, restauracja i rozrywka, 53.59914025208316, 20.57704209157109

- Nowa Kaletka

Zakątek Mazurski GIM, Nowa Kaletka 50, obiekt sezonowy, miejsca noclegowe, restauracja, inne atrakcje, 53.57773467290145, 20.606077165594744

Ośrodek Wypoczynkowy Jerzy Jasicki, Nowa Kaletka 90, obiekt sezonowy z miejscami noclegowymi,

53.578201722151746, 20.58544799814176

Ośrodek Wypoczynkowy Kłobuk- Szkolne Schronisko Młodzieżowe, Nowa Kaletka 2, obiekt sezonowy z miejscami noclegowymi

53.57945355609118, 20.58044110279529

Źródła:

1. <https://www.purda.pl/>

2. https://bip-v1-files.idcom-jst.pl/sites/47160/cms/szablony/9566/pliki/strategia_rozwoju_gminy_purda23122015.pdf
3. „Szlakiem historii i przyrody po gminie Purda” Władysław Katarzyński, Piotr Karkoszka
4. <https://podroze.wm.pl/9991,Galeria-ksiedza-Suwaly.html>
5. <http://gospodawarminska.pl/>

6. Gmina Stawiguda

Gmina wiejska

Powierzchnia: 223 km²

Liczba miejscowości: 30

Miejscowości na Szlaku Świętej Warmii: Gryżliny, Zielonowo, Miodówko, Stawiguda, Pluski, Rybaki, Gągławki, Ruś, Bartąg, Bartązek (10)

Liczba ludności: 10253

Położenie geograficzne: Pojezierze Olsztyńskie

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: brak

Miejscowości/obiekty w okolicach Szaku Świętej Warmii: Bartąg

Istniejące szlaki: trzy szlaki rowerowe

Punkt widokowy: punkt widokowy przy jeziorze Kielarskim

Szlaki komunikacyjne: Przez gminę przebiega droga krajowa nr 51, prowadząca z Olsztynka do Bezled. Stanowi ona jeden z najważniejszych szlaków komunikacyjnych w województwie warmińsko-mazurskim i ma ona duży wpływ na rozwój gospodarczy oraz społeczny gminy. Gmina Stawiguda jest gminą

dobrze skomunikowaną z miastami. Przez jej obszar przebiega linia kolejowa łącząca Warszawę z Olsztynem. Przystanki kolejowe zlokalizowane są w następujących miejscowościach: Gryżliny, Stawiguda, Gągławki, Bartąg (podkreślone leżą na Szlaku Świętej Warmii). Komunikację zapewniają również usługi świadczone przez transport samochodowy – autobusy i busy. Kursy realizowane są bardzo często, do Olsztyna odjeżdżają średnio po kilka razy na godzinę. Gmina jest jednocześnie słabo skomunikowana wewnętrznie, szczególnie na rozległych terenach leśnych, na których znajdują się niewielkie miejscowości.

Dziedzictwo kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla:

„Mazurskie miody” Tomaszkowo

Charakterystyka: Jest to bogata i dobrze skomunikowana podolsztyńska gmina. Na jej terenie znajdują się trzy duże jeziora: Wulpińskie, Pluszne oraz Łańskie. Tam zlokalizowane są lokale gastronomiczne oraz baza hotelowa wraz z wypożyczalnią sprzętu wodnego. Gmina Stawiguda należy do grupy najbardziej lesistych gmin województwa warmińsko – mazurskiego. Lasy stanowią 56% powierzchni. Są to w większości kompleksy leśne wchodzące w skład Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej, drugiego pod względem wielkości obszaru leśnego Warmii i Mazur.

Gmina posiada lotnisko w miejscowości Gryżliny (to już drugie po lotnisku w Kikicach). Formę transportu powietrznego wybiera coraz więcej osób z różnych części Polski, na przykład Warszawy czy Dolnego Śląska. W okolicy Gryżlin znajduje się początek rzeki Pasłęki, a na terenie gminy położone są dwa rezerваты: Ostoja bobrów oraz Las Warmiński.

Gmina jest atrakcyjna ze względu na swoje walory turystyczne: jeziora, rozległe lasy oraz rzeki, w tym dwie najważniejsze dla regionu Warmii i województwa-Łynę oraz Pasłękę. Przez jezioro Łańskie i wschodnią część gminy przepływa

pierwsza z nich, mająca na odcinku pomiędzy jeziorem Łańskim a miejscowością Ruś charakter rzeki podgórskiej o bystrym nurcie. Rzeka tworzy tu malownicze przełomy.

W gminie znajdują się miejscowości typowo wypoczynkowe: Pluski, Zielonowo, Rybaki, Dorotowo, Majdy (podkreślone leżą na Szlaku Świętej Warmii).

Pierwsza koncepcja wytyczenia szlaku zakładała wyjście z Orzechowa w gminie Olsztynek do Rybaków, czyli kierowanie się na północ pomiędzy jeziorami Plusznym i Łańskim. Ze względu na konieczność ujęcia w planie Olsztyńka, szlak został przeze mnie poprowadzony na zachód. Wyjściem na szlaku jest miejscowość Gryźliny.

Wyjątkowe miejsca w gminie:

- Aroma park, Bartąg
- splawy kajakowe z Rusi do Bartąga
- Galeria leśna GOK w Stawigudzie
- Zielono mi odrestaurowany obiekt starej szkoły we wsi Zielonowo. Do dyspozycji 6 pokoi, dla aktywnych sprzęt sportowy (rowery, SUP-y, WIND-SUP-y) oraz sauna na miejscu.
- Archidiecezjalny Ośrodek Charytatywny CARITAS Archidiecezji Warmińskiej w Rybakach
- Park miniatur Miniatury zabytków Henryk Drajer, Stawiguda
- Złoty Strug w Pluskach, restauracja, noclegi

Baza noclegowa:

1) Gryżliny

- [Zajazd Gryżliński](#)

Gryżliny, ul. Jana Baczewskiego 34, 53.6207654972903,
20.340018100000005, noclegi i restauracja

- [Świerkowy Zakątek](#)

Gryżliny, ul. Lotnicza 26, 53.601776818152885, 20.366690961383608

2) Zielonowo

3) Miodówko

4) Stawiguda

- [Danuta i Roman Kocięccy](#)

Stawiguda, Ogrodowa 11, 53.64790992884074, 20.415499813490577

5) Pluski

- [Gospodarstwo Agroturystyczne Halina i Ryszard Łakomiec](#)

Pluski 51, 53.60502440403613, 20.41956437116352

- [Gospodarstwo Agroturystyczne Różana Polana Piotr Różański](#)

Pluski, ul. Klonowa 23, 53.60827431920181, 20.444896557672948

6) Rybaki

7) Gąglawki

8) Ruś

9) Bartąg

- [Gospodarstwo Agroturystyczne Łucja Kartasińska](#)

Bartąg, ul. Uroczna 15, 53.71372916577397, 20.46423327116352

- [Gospodarstwo Agroturystyczne „Jezioro w Lesie” Janusz Malkowski](#)

Bartąg 63, 53.69769001533978, 20.453020315345906

Miodówko, stara drewniana chata pokryta trzciną. Autorka zdjęcia: Monika Sztorc

Źródła:

1. <https://www.stawiguda.pl/>

2. <https://www.stawiguda.pl/userfiles/Strategia%20rozwoju%20gminy/Strategia%20Rozwoju%202016-25%20projekt.pdf>
3. „Dziedzictwo Kulturowe i przyrodnicze gminy Stawiguda”
4. <https://www.zielonomi-zielonowo.pl/>

7. Gmina Dywity

Gmina wiejska

Powierzchnia: 161 km²

Liczba miejscowości: 24

Miejscowości na Szlaku Świętej Warmii: Redykajny, Kajny, Brąswałd

Liczba ludności: 12000

Położenie geograficzne: Pojezierze Olsztyńskie

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: brak

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: Brąswałd

Istniejące szlaki: szlak pieszy im. Marii Zientary Malewskiej, trzy trasy rowerowe

Punkt widokowy: brak informacji

Szlaki komunikacyjne: podolsztyńska gmina, przez jej centrum prowadzi DK 51 do przejścia granicznego w Bezledach. Droga łączy Olsztyn, Dywity, Dobrze Miasto i Lidzbark Warmiński, miasta na trasie samochodowego Szlaku Kopernikowskiego.

Dziedzictwo Kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla: *Smaki Gabi Bar Dzyndzałek*, Dywity

Charakterystyka: Gminę Dywity zamieszkuje ponad 12 tysięcy mieszkańców. Ogólna liczba jej ludności wciąż wzrasta. Jest popularnym miejscem wśród mieszkańców Olsztyna, którzy ze względu na bliskość decydują się osiąść na stałe właśnie tu. W gminie Dywity rozwija się zarówno drobna przedsiębiorczość, jak i istnieje potencjał do rozwoju dużego biznesu. Na terenie gminy znajdują się miejscowości związane z dawnymi mieszkańcami tych terenów-Prusami. Są to Redykajny, Brąswałd, Barkweda i Bukwałd. Zachodnia część gminy to także odcinek Łynostrady, drogi rzecznej biegnącej do Dobrego Miasta i Lidzbarka Warmińskiego.

Ciekawe miejsca w gminie: Most na rzece Wadąg, będący scenerią w serialu „Stawka większa niż życie”; Brąswałd wraz z kościołem świętej Katarzyny i śladami obecności Marii Zientary-Malewskiej oraz księdza Walentego Barczewskiego, mechanizm na zaporze zalewowej na jeziorze Mosąg, Elektrownia wodna.

Baza noclegowa:

- [Gospodarstwo Agroturystyczne „Czapla”](#) Ługwałd 38, 11-001 Dywity

Liczba pokoi: 10

Liczba miejsc: 23

- [Agroturystyka "Siedlisko Grabinowo"](#) Spręcowo 55a

Siedlisko Grabinowo oferuje całoroczny, w pełni wyposażony domek dla 6 osób. Siedlisko położone jest na skraju lasu z dala od najbliższych zabudowań. Wiele dróg gruntowych sprzyja przejażdżkom rowerowym oraz uprawianiu nordic walking.

- [Apartamenty Mitori](#) Różnowo 195

Liczba apartamentów: 2

Noclegi dla 10 osób

- Gospodarstwo Agroturystyczne „Zajazd Napoleona” Ługwałd 13

Liczba pokoi: 5

Liczba miejsc: 15

- Gospodarstwo Agroturystyczne „Srebrny Pensjonacik” Ługwałd 43

Liczba pokoi: 5

Liczba miejsc: 13

- Gospodarstwo Agroturystyczne „Pod Klonami” Ługwałd 15 A

Liczba pokoi: 5

Liczba miejsc: 10

- Gospodarstwo Agroturystyczne Różnowo 66

Liczba pokoi: 4

Liczba miejsc: 13

- Gospodarstwo Agroturystyczne „Maltanka” Różnowo 52

Liczba pokoi: 5

Liczba miejsc: 5

- Gospodarstwo Agroturystyczne Sętań 46

Liczba miejsc: 5

Liczba miejsc: 9

- Gospodarstwo Agroturystyczne Dąbrówka Wielka 29

Liczba pokoi: 2

Liczba miejsc: 4

- [Gospodarstwo Agroturystyczne](#) ul. Leopolda Staffa 15 Kieźliny

Liczba pokoi: 3

Liczba miejsc: 6

- [Gospodarstwo Agroturystyczne](#) Gady 40 A

Liczba pokoi: 4

Liczba miejsc: 6

- [Gospodarstwo Agroturystyczne](#) Bukwałd 58 C

Liczba pokoi: 4

Liczba miejsc: 4

- [Gospodarstwo Agroturystyczne „Strusiolandia”](#) Bukwałd 49

Liczba pokoi: 4

Liczba miejsc: 12

- [Gospodarstwo Agroturystyczne](#) ul. Okragła 14

Liczba pokoi: 5

Liczba miejsc: 8

- [Gospodarstwo Agroturystyczne](#) Spręcowo 27 A

Liczba pokoi: 3

Liczba miejsc: 3

- Gospodarstwo Agroturystyczne Redykajny 1

Liczba pokoi: 5

Liczba miejsc: 10

- Gospodarstwo Agroturystyczne Redykajny 16 A

Liczba pokoi: 3

Liczba miejsc: 6

- Ekologiczne Gospodarstwo Agroturystyczne Leśniczówka Ostoja

Brąswałd 58 A

Liczba pokoi: 4

Liczba miejsc: 9

- Gospodarstwo Agroturystyczne „Siedlisko Sętal” Sętal 59

Liczba pokoi: 5

Liczba miejsc: 12

- Gospodarstwo Agroturystyczne "Trzcina Dolina"

Olsztyn - Wadąg 8 k/ ul. Jagiellońskiej

- Camping

ul. Barczewskiego 47, Dywity

źródła:

1. <https://gminadywity.pl/>

2. https://gminadywity.pl/userfiles/strategia_gminy/Strategia%202021-2030%20PROJEKT%202022.pdf

8. Gmina Olsztynek

Gmina miejsko-wiejska

Powierzchnia: 372 km²

Liczba miejscowości: 65

Miejscowości na Szlaku Świętej Warmii: Ząbie, Kurki, Orzechowo, Swaderki, Świerkocin, Waszeta, Kołatek, Łutynówko, Olsztynek, Jagielek, Ameryka (11)

Liczba ludności: 14000

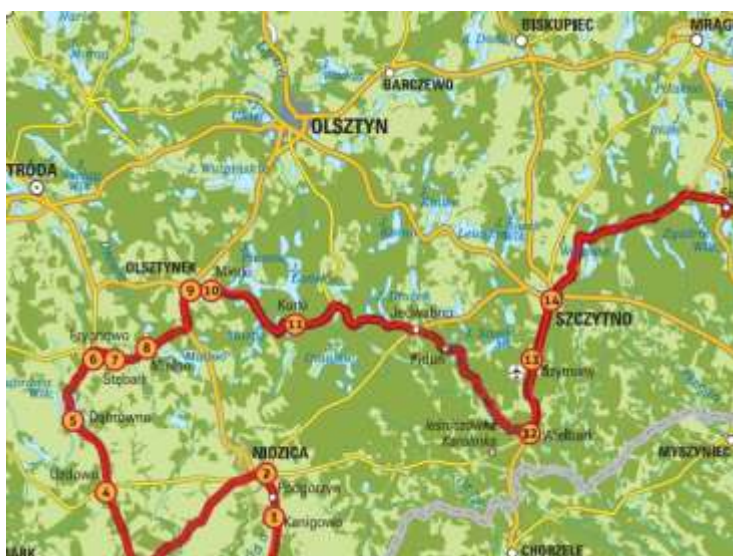
Położenie geograficzne: Pojezierze Olsztyńskie, Garb Lubawski

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: brak

Miejscowości/obiekty w okolicach Szaku Świętej Warmii: Olsztynek, Kurki (2)

Istniejące szlaki:

- Drogowy Szlak Kopernikowski
- Szlak Frontu Wschodniego I wojny światowej

Źródło:

https://www.it.mragowo.pl/media/art/4223/file/Szlak_Frontu_Wschodniego_I_Wojny_Swiatowej_pdf.pdf

Źródło:

https://kopernik.warmia.mazury.pl/images/galerie/szlak_kopernikowski_gwiazdy/WiM_1_Noc_perseidow_v5.png

Punkty widokowe: brak informacji

Szlaki komunikacyjne: Gmina Olsztynek charakteryzuje się bardzo dobrą zewnętrzną dostępnością komunikacyjną. Przez teren Gminy przebiegają drogi krajowe S7, S51 oraz droga krajowa nr 58, droga wojewódzka nr 537, a także linia kolejowa nr 216 łącząca Działdowo ze stacją Olsztyn Główny. Linia ta stanowi połączenie kolejowe Olsztyna z Warszawą. Na terenie Gminy na odcinku Olsztyn – Olsztynek funkcjonuje linia autobusowa numer 129 obsługiwana przez Zarząd Dróg, Zieleni i Transportu w Olsztynie.

Dziedzictwo kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla: *Karczma Skansen w Olsztynku, Konfitura-kawiarnia-cukiernia Olsztynek, Restauracja z zielonym piecem w Olsztynku, Zajazd Jagielek w Olsztynku, przedsiębiorstwo wielobranżowe „Magdalenka” w Olsztynku, OCTiM Wytwórnia Octu i Musztardy w Olsztynku, Gospodarstwo Rybackie Szwaderki w Swaderkach.*

Charakterystyka: Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć osadniczą, w której centralnym ośrodkiem jest miasto Olsztynek. Zabudowa rekreacyjna w gminie lokowana jest w obrębach miejscowości Lutek, Kurki czy Ząbie (podkreślone znajdują się na trasie Szlaku Świętej Warmii). Przez teren gminy płynie 7 rzek oraz zlokalizowane są 44 jeziora, co stanowi bardzo atrakcyjne warunki do wypoczynku oraz pieszych wędrówek. Gmina Olsztynek posiada duży potencjał turystyczny. Liczne ośrodki wypoczynkowe, agroturystyczne i hotele zapewniają zróżnicowaną ofertę turystyczną. Baza noclegowa w gminie Olsztynek oferuje swoje usługi zarówno sezonowo, jak i całorocznie. W gminie Olsztynek można

aktywnie wypoczywać poprzez żeglowanie, jazdę konno, skorzystanie ze szlaków rowerowych, kajakowych, konnych i pieszych.

Wyjątkowe miejsca w gminie Olsztynek: Największymi atrakcjami gminy Olsztynek są:

- *Park Etnograficzny Muzeum Budownictwa Ludowego* w Olsztynku
- przebudowany zamek krzyżacki oraz *Multimedialne Muzeum Stalagu IB Hohenstein* i historii Olsztynka
- *Huta Szkła Artystycznego* w Olsztynku

W gminie powstaje park rozrywki.

Podsumowanie: gmina Olsztynek jest atrakcyjnym miejscem do różnych form wypoczynku. Dobrze skomunikowana, z wieloma miejscami do spędzania czasu wolnego. Liczne szlaki turystyczne o różnorodnej tematyce, wypoczynek dla całej rodziny, spływy rzeką Marózką.

Baza noclegowa gminy:

1. *Ośrodek Szkolno-Wypoczynkowy „Perkoz”*, Waszeta 1

liczba miejsc: 148

2. *Szkolny Ośrodek Wypoczynkowy „Syrenka”* - Maróz 5

liczba miejsc: 160

3. *Domy Wczasowe WAM Sp. z o.o. Warszawa - Wojskowy Dom Wypoczynkowy „Waplewo”* - Maróz 2

liczba miejsc: 300

4. *Całoroczny Ośrodek Szkoleniowo- Wypoczynkowy " Wiatraki "* - Marózek,
liczba miejsc: 75

5. *"W krainie jezior i lasów" (Turystyka Wiejska)*, Marózek 8

liczba miejsc: 20

6. "Natura" (Turystyka Wiejska), Swaderki 5

liczba miejsc: 17

7. "Leśne jezioro" (Turystyka Wiejska) - Nowa Wieś Ostródzka 13

liczba miejsc: 18

8. Prywatna Wieś "Dąbrowszczyzna" (Turystyka Wiejska) - Mierki

liczba miejsc: 25

9. Leśniczówka "Jednoróżec" (Turystyka Wiejska) - Lipowo Kurkowskie 13,

liczba miejsc: 16

10. Stadnina koni "Leśna zagroda" (Turystyka Wiejska) - Mycyny 5

liczba miejsc: 20

11. Pole Namiotowe "AGROBIELIK" (Turystyka Wiejska) - Makruty 7

12. Kwatera agroturystyczna - Kurki 10A

liczba miejsc: 8

13. Kwatera agroturystyczna "DOM CAŁOROCZNY NAD JEZIOREM" - Maróz 9

liczba miejsc: 8

Sezonowa baza noclegowa:

1. Ośrodek Wypoczynkowy „Fundacja Mierki” - Waszeta 4

liczba miejsc: 100

2. Ośrodek Wypoczynkowy „Kołatek” - Mierki-Kołatek

liczba miejsc: 220

3. Ośrodek Wypoczynkowy „Waszeta” - Waszeta 6

liczba miejsc: 240

4. Ośrodek Wypoczynkowy „Wiatraki” – Marózek

liczba miejsc: 60

5. Ośrodek Wypoczynkowy „Marózek” Wioska Filmowa - Marózek 7

liczba miejsc: 320

6. Agroturystyka "Nienasycenie" - Brzeźno Łyńskie 3

liczba miejsc: 16

Turystyka Wiejska:

1. Pole Namiotowe " AGROBIELIK" - Makruty 7

2. Prywatna Wieś " Dąbrowszczyzna" - Mierki 60

liczba miejsc: 25

3. Gospodarstwo agroturystyczne „Leśne jezioro” - Nowa Wieś Ostródzka 13,

liczba miejsc: 16

4. Dom do wynajęcia - Selwa 26

5. Gospodarstwo agroturystyczne - Ząbie 11

Liczba miejsc: 8

6. Wynajem pokoi „Leśna chata” - Tolejny 7

liczba miejsc: 40

7. "W krainie jezior i lasów" (Turystyka Wiejska) - Marózek 8

liczba miejsc: 20

7. Kwatera Agroturystyczna „Kolonja Mazurska” - Mierki 61B

liczba miejsc: 10

8. Leśniczówka „Jednorożec” - Lipowo Kurkowskie 13

liczba miejsc: 16

9. Pensjonat „Natura” - Swaderki 5

liczba miejsc: 17

10. Stajnia Koni Mycyny "Leśna zagroda" - Mycyny

liczba miejsc: 20

11. „Mierki 66” - Mierki 66

Liczba miejsc: 7

12. Kwatera agroturystyczna - Kurki 10A

liczba miejsc: 8

14. Agroturystyka "Nienasycenie" - Brzeźno Łyńskie 3

liczba miejsc: 16

Pola Namiotowe

1. Pole Namiotowe „Gościnne” - Ząbie

2. Pole Namiotowe „Nad jeziorem” - Ząbie

3. Pole Namiotowe „Szwagierki” - Swaderki

Źródła:

1. <https://olsztynek.pl/>
2. <file:///C:/Users/monik/Downloads/Strategia%20Rozwoju%20Gminy%20Olsztynek%20na%20lata%202022-2030.pdf>
3. https://mazury.travel/wp-content/uploads/2021/01/Szlak_Kopernikowski_w_województwie_warmińsko-mazurskim_net_PL.pdf

Gmina Gietrzwałd

Gmina pełna cudów

Gmina wiejska

Powierzchnia: 172 km²

Liczba miejscowości: 20

Miejscowości na Szlaku Świętej Warmii: Gronity, Naterki, Sząbruk, Unieszewo, Cegłowo, Łajsy, Gietrzwałd, Woryty, Rentyny (9)

Liczba ludności: 6500

Położenie geograficzne: Pojezierze Olsztyńskie

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: Gietrzwałd

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: Sząbruk

Istniejące szlaki: Przez gminę przechodzi Szlak Świętego Jakuba, biegnący na trasie od Olsztyna do Gietrzwałdu. Wiedzie urokliwą trasą pośród typowo warmińskiego krajobrazu, lasów i małych miejscowości. Początkowa koncepcja zakładała wykorzystanie go na całej długości, jednak ze względu na konieczność połączenia miejscowości Sząbruk, szlak musiałam wyznaczyć przez południową część gminy.

Punkt widokowy: brak informacji

Szlaki komunikacyjne: Stacje kolejowe w Biesalu i Naterkach. Gmina jest bardzo dobrze skomunikowana poprzez DK 16, a 4 km za Gietrzwałdem kończy się granica historycznej Warmii. Krajobraz w gminie jest typowo warmiński, pagórkowaty, z urozmaiconą rzeźbą terenu, jeziorami, lasami.

Dziedzictwo Warmii, Mazur i Powiśla: Karczma warmińska w Gietrzwałdzie

Charakterystyka: Gmina Gietrzwałd położona jest w środkowo-zachodniej części województwa. Teren gminy obejmuje zarówno historyczną Warmię jak i Mazury, których naturalną granicą jest rzeka Pasłęka. Gmina głównie leśna w prawie 50 %, 37,4% stanowią użytki rolne. Turystyka jest jedną z ważniejszych dziedzin rozwoju gospodarczego gminy Gietrzwałd. Świadczą o tym dane statystyczne dotyczące m.in. liczby noclegów. Dzięki znajdującemu się w Gietrzwałdzie Sanktuarium Maryjnemu, co roku gminę odwiedza blisko milion turystów. Dobre położenie i walory przyrodnicze sprawiają, że to doskonałe miejsce aktywnego wypoczynku - dla wędkarzy, piechurów, wodniaków i

rowerzystów. Gmina może zapewnić około 600 miejsc noclegowych w pensjonatach, hotelach, hotelikach, ośrodkach wypoczynkowych, gospodarstwach agroturystycznych, pokojach gościnnych i innych. W tej liczbie 80% miejsc dostępnych jest również poza sezonem. Są tu też obiekty świadczące usługi gastronomiczne (Karczma Warmińska, Restauracja Sielanka) a także z zakresu rekreacji i sportu, jak klub golfowy (Naterki), czy kluby jeździeckie (Sząbruk). Obsługą ruchu turystycznego zajmuje się punkt Informacji Turystycznej działający w Gminnym Ośrodku Kultury w Gietrzwałdzie. Bazą atrakcyjności gminy pod względem turystycznym są dwa czynniki: bogata i ciekawa historia i kultura Warmii oraz położenie i walory przyrodnicze. Największą atrakcją turystyczną gminy jest niewątpliwie *Sanktuarium Maryjne w Gietrzwałdzie* - neogotycki kościół z XV wieku wraz z piękną drewnianą Pietą z 1425. Obiekt posiada własną bazę noclegową - Dom Pielgrzyma i Dom Rekolekcyjny (łączna liczba miejsc noclegowych - 170). Na miejscu sklepiki z możliwością zakupu pamiątek i dewocjonaliów.

Wyjątkowe miejsca w gminie:

Leśne Arboretum Warmii i Mazur im. Polskiego Towarzystwa Leśnego. Jedna z największych botanicznych atrakcji regionu. Na powierzchni prawie 16 ha na terenie pokrytym wiekowym drzewostanem znajduje się leśny park botaniczny. Ze względu na surowy klimat regionu znajdują się tu tylko gatunki występujące w swych ojczyznach o podobnym klimacie. Drzewa i krzewy liczą ok. 1000 gatunków i odmian. Arboretum zawiera także kolekcję roślin zielnych (blisko 500 gatunków i odmian w tym ok. 100 chronionych). Nowością jest budynek, w którym oprócz sali audytoryjnej znalazł się kącik przyrodniczy, poświęcony florze i faunie kudypskich lasów. Powstało również lapidarium, czyli kolekcja głazów polodowcowych. Arboretum w Kudypach, co roku odwiedza ponad 15 tysięcy osób. Odwiedzający mogą cieszyć się jego pięknem i niepowtarzalną atmosferą dzięki sieci dróg i ścieżek z kładkami i mostkami wiodącymi nad

wodnymi oczkami. Po drodze jest wiele miejsc z ławami, stołami i zadaszeniem na odpoczynek lub nawet rodzinny piknik.

Gminę Gietrzwałd możemy określić „kapliczkowym zagłębiem”. Tu w każdej większej wsi występuje spore nagromadzenie kapliczek warmińskich. Są one symbolem regionu i jednym z najbardziej rozpoznawalnych elementów tutejszego krajobrazu. Należy przypuszczać, że powstało co najmniej 1450 takich budowli. Dziś na terenie gminy znajduje się ponad 50 kapliczek. Większość z nich pochodzi z XIX w. Wzniesiono je z cegły na planie kwadratu, dwukondygnacyjne. Kapliczki wznoszono z różnych przyczyn: dla podkreślenia wiary katolickiej w stosunku do ewangelickich Mazurów, ze względu na kult świętych; z powodu dramatycznych wydarzeń, jakie dotykały Warmię; ze zwykłej potrzeby serca; z pobożności; czasami by „odczarować” złe miejsca. Kapliczki skupiały życie religijne wsi, zwłaszcza w miejscach gdzie nie było kościoła. W gminie są także kapliczki z dzwonami. Służyły one do zwoływania wiernych na nabożeństwa, ale także alarmowały o pożarach, czy informowały o zebraniu wiejskim. Każde wydarzenie sygnalizował inny dźwięk. Tradycja budowy kapliczek jest nadal żywa i ciągle powstają kolejne tego typu obiekty.

Park Kulturowy „Warmińska Droga Krajobrazowa Gietrzwałd-Woryty”. Park kulturowy to wprowadzona przez ustawę o ochronie zabytków nowa forma ochrony zespołów zabytkowych, w której głównej ochronie podlega przetworzony działaniami człowieka krajobraz (tzw. krajobraz kulturowy). Istotą powoływania parków kulturowych jest to, że powstają one w wyniku inicjatywy społecznej. Idea parku kulturowego zakłada przekazanie części uprawnień decyzyjnych lokalnym społecznościom. Park Kulturowy „Warmińska Droga Krajobrazowa Gietrzwałd - Woryty” został utworzony z inicjatywy Stowarzyszenia "Woryty" we współpracy ze Starostwem Olsztyńskim i z Gminą Gietrzwałd wiosną 2009 roku w celu ochrony alei przydrożnej Gietrzwałd -

Woryty. To pierwsze tego rodzaju działanie w kraju. Park jest pierwszym i jedynym parkiem kulturowym na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Karczma Warmińska w Gietrzwałdzie, której wnętrze przypomina warmińską chałupę, a na dziedzińcu można spotkać kowala, garncarza i przedstawicieli innych rzemiosł. Restauracja posiada 130 miejsc w salach Włociańskiej, Ziemiańskiej i Winiarni oraz 300 miejsc na zadaszonym dziedzińcu.

W miejscowości znajdziemy przykłady deskali stworzonych dla upamiętnienia dawnych mieszkańców Gietrzwałdu. Wykonał je artysta Arkadiusz Andrejkow. Pierwsze trzy powstały z okazji 670-lecia lokowania wsi. Deskale to obrazy malowane na deskach, głównie na stodołach czy drewnianych domach. Zazwyczaj przedstawiają dawnych właścicieli, sąsiadów, mieszkańców z okolicy. Artysta maluje sceny ze starych fotografii. W tym roku kolejny deskał dołączył do gietrzwałdzkiej kolekcji.

W Gietrzwałdzie mieszka cymbalista, pan Stanisław Kondrat, który na tym instrumencie gra od 75 lat, kontynuując rodzinne tradycje muzyczne.

Mazury Golf & Country Club w Naterkach to luksusowy ośrodek hotelowo-golfowy, który powstał w celu stworzenia swoim gościom najlepszych warunków do nauki gry w golfa oraz wypoczynku

Szlak Św. Jakuba - Camino de Santiago - najśłynniejszy europejski szlak pielgrzymkowy, zaczynał się niegdyś w Estonii, biegł przez Polskę i prowadził dalej na zachód, do Santiago de Compostela w zachodniej Hiszpanii, gdzie - według tradycji - znajduje się grób świętego Jakuba Apostoła, zwanego też Jakubem Starszym. Hiszpanie, przez całe wieki walczący z muzułmanami o panowanie nad Półwyspem Iberyjskim, nadali Jakubowi przydomek Matamor - zabójca Maurów, uważali, bowiem, że święty (Jakub zdrobniale to po hiszpańsku Santiago) osobiście wspierał ich w walce. Święty Jakub jest patronem Hiszpanii i jednym z symboli jednoczącej się Europy. Średniowieczny szlak

pielgrzymkowy - Camino de Santiago, czyli Droga Jakuba - choć w znacznym stopniu zatracił swój pierwotny religijny charakter i stał się już raczej szlakiem trekkingowym, dostępnym dla wszystkich, bez względu na wyznanie, a także dla niewierzących (wszyscy idący Drogą są traktowani przez hiszpańskich gospodarzy z jednakowym szacunkiem), w ostatnich latach bardzo szybko odradza się.

Źródła:

1. <https://gietrzwald.pl/>
2. https://gietrzwald.bip.net.pl/?p=document&action=show&id=637&bar_id=796

11. Gmina Jonkowo

Gmina wiejska

Powierzchnia: 169 km²

Liczba ludności: 7090

Liczba miejscowości: 28

Miejscowości na Szlaku Świętej Warmii: Wrzesina, Godki, Węgajty, Nowe Kawkowo, Stare Kawkowo, Pupki, Jonkowo, Kajny (8)

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: brak

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: Świątki

Położenie geograficzne: gmina leży na pograniczu pojezierzy: olsztyńskiego i iławsko-ostródzkiego

Szlaki komunikacyjne:

Stacje kolejowe: Jonkowo, Godki, Wołowno, Gamerki Wielkie

Istniejące Szlaki:

- Szlak Napoleoński- Szlak Śladami Napoleona Bonaparte, nieoznakowany, na trasie tablice informacyjne w Gutkowie, Mątkach, Barkwedzie, Jonkowie, Łomach, Pupkach, Gołogórze, Skolitach, Kalistach, Dąbrówce i Kondratowie. Szlak utworzony przez stowarzyszenie Dom Warmiński. Długość szlaku wynosi 32 km. W gminie Jonkowo szlak przebiega na odcinku Jonkowo-Łomy-Pupki. Pokrywa się z pętlą Szlaku Świętej Warmii.

Punkt widokowy: Mątki

Charakterystyka: Gmina Jonkowo jest jedną z najmniejszych gmin powiatu olsztyńskiego zarówno pod względem liczby ludności oraz powierzchni, co stanowi niecałe 6% powierzchni całego powiatu. 50% powierzchni gminy stanowią użytki rolne; 40% - grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione, wody 1,11%, grunty zabudowane i zurbanizowane razem 4,03%. Krajobraz przyjmuje tutaj charakter typowo pojezierny: pofałdowany, malowniczy teren pokryty jest licznymi, niewielkimi jeziorami i lasami. Zachodnia granica gminy biegnie wzdłuż rzeki Pasłęki. Cechą charakterystyczną jest stosunkowo duża lesistość gminy ponad 38,6% powierzchni. Na terenie gminy Jonkowo występują następujące formy prawne ochrony przyrody:

- Rezerwat Ostoja Bobrów na Rzece Pasłęce. Największy w województwie warmińsko-mazurskim rezerwat przyrody ma powierzchnię ok. 4250 ha. Obejmuje rzekę Pasłękę wraz z przylegającymi do niej gruntami oraz jeziorami (m.in. Sarąg), przez które przepływa. Ochroną objęta jest niemal cała długość rzeki - od jej źródeł w okolicy wsi Gryżliny w gminie Stawiguda aż do granic Braniewa, kilka kilometrów od ujścia do Zalewu Wiślanego.

- Rezerwat Kamienna Góra. Rezerwat utworzony w 1995 r. w gminie Jonkowo. Obejmuje on około 95 ha powierzchni garbu moreny czołowej, a jego nazwa wzięła się od najwyższego wzniesienia owego garbu, które sięga 179 m n.p.m. Granica rezerwatu opiera się o brzeg jeziora Łomy.

Wpis dotyczący listy rejestru zabytków nieruchomych zawiera między innymi kapliczki przydrożne oraz kościoły w Jonkowie i Nowym Kawkowie.

Cennymi walorami turystycznymi gminy są natomiast kompleksy leśne i bogata rzeźba terenu. W Pasłęce występują ryby łososiowate, co stanowi dużą atrakcję dla wędkarzy. Walory te wykorzystywane są przez gospodarstwa agroturystyczne i pensjonaty działające na terenie gminy Jonkowo.

Noclegi w gminie Jonkowo:

Gospodarstwa agroturystyczne Gminy Jonkowo:

1. Ziółowa Dolina - Wilimowo 10a, 11-041 Olsztyn

53.82462879797465, 20.39218465889871, gospodarstwo agroturystyczne zlokalizowane nad samym brzegiem starego koryta rzeki Łyny, otoczone sosnowym lasem. Prowadzi działalność rolniczą i uprawę ziół. Swoim gościom dostarcza własne produkty żywnościowe. Posiada kilkanaście pokoi z łazienkami, łącznie kilkadziesiąt miejsc. Restauracja serwuje dania oparte na wiejskich recepturach, wykorzystując lokalne produkty i własne zioła. Jest również azylem dla zwierząt, żyje tu ptactwo i zwierzęta hodowlane. Zgromadzono tu także militaria i stare maszyny gospodarcze.

2. Pan Tadeusz - Wrzesina 63, 11-042 Jonkowo

53.78469242187996, 20.25710213863074, miejsce oferuje noclegi oraz możliwość zamówienia całodziennego wyżywienia, organizuje także szkolenia jeździeckie, treningi i wycieczki konne.

3. Gospodarstwo agroturystyczne Szuwary - Szałstry 6a, 11-042 Jonkowo

53.835424952892616, 20.17820153863499, położone bezpośrednio nad jeziorem Szałstry z miejscami noclegowymi i własną hodowlą drobiu oraz koni. Posiada własne moło i kąpielisko. Oferuje całodziennie wyżywienie.

4. **Gospodarstwo agroturystyczne „MONIÓWKA”** - Nowe Kawkowo 11, 11-042 Jonkowo, 53.85678461209649, 20.213183287033083, oferuje bazę noclegową oraz całodziennie wyżywienie: zdrowe, wegetariańskie i sezonowe. Posiada saunę fińską i usługę tajszych masaży. Położone w bliskiej odległości od Lawendowego Pola.

5. **Gospodarstwo agroturystyczne „MAKOWA STAJNIA”** - Wołowno 1c, 11-042 Jonkowo, 53.81160482436175, 20.18741422328712

Noclegi i jazda konna.

6. **Gospodarstwo agroturystyczne „AGROBOBRY”** - Szałstry 48, 11-042 Jonkowo, 53.83610984907864, 20.146939867471513

7. **Gospodarstwo agroturystyczne „KRYST-TAD”** - Gutkowo 9, 11-041 Olsztyn 53.79648282060641, 20.39269039630467

Noclegi nad jeziorem, prywatne kwatery, kuchnia serwuje dania tradycyjne i regionalne.

8. **Gospodarstwo agroturystyczne „TURYSTYKA WIEJSKA”** - Warkały 32b, 11-041 Olsztyn, 53.806006577830175, 20.346576496305495, Usługi turystyczne „Żagiel”- 4 miejsca noclegowe w przystępnej cenie.

9. **Gospodarstwo agroturystyczne „BIAŁY DWÓR”** - Wołowno 1, 11-042 Jonkowo, 53.811603033004225, 20.184466811651873, pensjonat przyjmujący gości przez cały rok. Oferuje pełne wyżywienie oraz naukę jazdy konnej. Obiekt posiada także ładowisko i własną motolotnię, która jest do dyspozycji odwiedzających.

10. [Gospodarstwo agroturystyczne „MARGOT”](#) - Jonkowo, ul. Olsztyńska 56, 11-042 Jonkowo, 53.81748245168045, 20.34201373863356

8 miejsc noclegowych, 8 stanowisk na samochody kempingowe/kampery

11. [Gospodarstwo agroturystyczne „BAJKA”](#) - Godki 11, 11-042 Jonkowo 53.8191292768478, 20.234153067470093

Noclegi oraz regionalna kuchnia z produktów wyhodowanych w gospodarstwie.

12. [Gospodarstwo agroturystyczne Jacek Towalski](#) - Nowe Kawkowo 52a, 11-042 Jonkowo, 53.84490999431979, 20.206068296308757

Ośrodek Rozwoju Osobistego Tu i Teraz, organizuje spotkania, warsztaty, wykłady i festiwale. Znajduje się na 10 ha polanie, cały teren obejmuje 40 ha zamkniętej i prywatnej przestrzeni. Oferuje pokoje, sale, masaże, bibliotekę, wegetariańskie jedzenie, domowy chleb z pieca, własne ciasta i miody z okolicznej pasieki.

13. [Gospodarstwo agroturystyczne Olewińska Genowefa](#) - Garzewko 1, 11-042 Jonkowo, 53.88283028039663, 20.315311267475426

Noclegi oraz domowe posiłki. O wyjątkowości tego miejsca stanowią gospodarze, którzy prowadzą uprawy zbóż, innych roślin paszowych oraz hodują około 200 sztuk bydła mlecznego, kury, kaczki, gęsi oraz indyki.

14. [Gospodarstwo agroturystyczne WOJDYŁO](#) - Pupki 3, 11-042 Jonkowo 53.84853408977195, 20.261357432401375

Wojdyłówka to całoroczny dom do wynajęcia.

15. [Gospodarstwo agroturystyczne „CHATKA BABUNI”](#) - Jonkowo, ul. Olsztyńska 64, 11-042, 53.816311155751684, 20.354902696306354

16. [Gospodarstwo agroturystyczne](#) - Stękiń 29, 11-042 Jonkowo

53.79181006324105, 20.197009909794907, Domek w lesie

17. [Gospodarstwo agroturystyczne](#) - Pupki 17, 11-042 Jonkowo

53.8531052573331, 20.260439080963515

Trautówka to miejsce w którym można się wyciszyć od całego świata, w ofercie noclegi, biblioteczka, warsztaty pieczenia chleba, opowieści o zwyczajach i codziennym życiu ludzi na wsi. Na terenie gospodarstwa można rozbijać namioty. Oferuje całodzienne wyżywienie.

18. [Gospodarstwo agroturystyczne](#) - Wrzesina 17, 11-042 Jonkowo

53.7941426838444, 20.260213623285658

19. [Gościnne i Edukacyjne Gospodarstwo Agroturystyczne](#)

- Godki 22, 11-042 Jonkowo, 53.831130681461545, 20.25033906747111

Całoroczny dom gościnny z noclegami, uprawą ekologicznego jedzenia i organizacją warsztatów.

20. [Gospodarstwo agroturystyczne](#) - Mątki 73, 11-042 Jonkowo

53.840957266692, 20.330156725144896

22. [Gospodarstwo agroturystyczne Raczak Urszula](#) - Nowe Kawkowo 57, 11-042 Jonkowo, 53.84477201871024, 20.191898225145152

23. [Gospodarstwo agroturystyczne Goerigk Elżbieta](#) - Węgajty 4, 11-042 Jonkowo, 53.82217830311037, 20.2744584386339

24. [Gospodarstwo agroturystyczne Wołejko Danuta](#) - Szałstry 5a, 11-042 Jonkowo, 53.836303924160156, 20.178153794452736

25. [Gospodarstwo agroturystyczne Pruszyńska Romualda](#) - Szałstry 42, 11-042 Jonkowo, 53.838521832882506, 20.186169253981227

26. **Gospodarstwo agroturystyczne Mossakowska Lidia** - Szałstry 43, 11-042 Jonkowo, 53.835500151382625, 20.192153125144443
27. **Gospodarstwo agroturystyczne Dziouksza Krystyna** - Łomy 23A, 11-042 Jonkowo, 53.85681800314831, 20.281441367473285
28. **Gospodarstwo agroturystyczne „Domowy Zapiecek”** Cichosz Andrzej Jakub - Polejki 5, 11-042 Jonkowo, 53.864116882179204, 20.33345500980092
29. **Gospodarstwo agroturystyczne „Stara Góra”** - Wrzesina 64, 11-042 Jonkowo, 53.79165851468267, 20.261112423285475
30. **Gospodarstwo agroturystyczne „Chata Warmińska”** - Gamerki Wielkie 3D, 11-042 Jonkowo, 53.84669392065001, 20.1407169539818

Gmina bogata w nietuzinkowe miejsca w postaci gospodarstw artystycznych i agroturystycznych, lokalnych wytwórców, rzemieślników i artystów.

Co roku gospodarstwa agroturystyczne i artystyczne otwierają swoje drzwi dla przyjezdnych, organizując wydarzenie znane pod nazwą *Sztuka w obejściu*. To doskonała okazja by zobaczyć z bliska co tworzą te niezwykle postaci z gminy Jonkowo. Zajmują się one wszelką działalnością rzemieślniczą, gastronomiczną, rękodzielniczą. Gospodarstwa biorące udział w dorocznej Sztuce w obejściu to:

Cegielnia Art

Galeria Kawkowo

Koronczarnia

Lawendowe Muzeum Żywe im. Jacka Olędzkiego

Marcinowa Zagroda

Moniówka

Nowe SPA

Schola Węgajty i Warmińska Pracownia Ikony

Dom Bezat
Pracownia ceramiczna Danuty Sterny
Letnisko Pupki
Marysiowe Łąki
Stolarnia Kochówka
Ziemia Nomadów
Berezówka
Różane Wzgórza

Źródła:

1. <https://www.jonkowo.pl/>
2. https://bip.jonkowo.pl/system/obj/3386_Strategia_Jonkowo.pdf
3. <http://sztukawobejsciu.eu/>
4. <https://www.polskaekologia24.pl/styl-zycia/regiony/gminy/gmina-jonkowo/aktywny-wypoczynek/791/szlak-sladami-napoleona-bonaparte>
5. <http://www.szlaki.mazury.pl/Barkweda-Gutkowo-Matki-Jonkowo-omy-Pupki-Gologo.../szlak-68>

12. Gmina Świątki

Gmina wiejska

Powierzchnia: 164 km²

Liczba miejscowości: 21

Miejscowości na szlaku Świętej Warmii: Gołogóra, Skolity, Garzewo, Świątki, Różynka, Kwiecewo (6)

Liczba ludności: 4180

Położenie geograficzne:

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: brak

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: Świątki

Istniejące szlaki: kilka szlaków pieszych, które wymagają oznakowania

Punkt widokowy: brak informacji

Układ komunikacyjny: Gminy Świątki tworzą: - drogi wojewódzkie: - 530: Ostróda - Łukta - Dobre Miasto - 593: Miłakowo - Dobre Miasto - Jeziorny - Lutry - Reszel - drogi powiatowe; - drogi gminne.

Dziedzictwo kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla:

- ❖ *Gospodarstwo Pasieczne Różana Pasieka, Różynka;*
- ❖ *Pasieka „Pszczele Włości”, Stare Kawkowo*
- ❖ *Gospodarstwo Pasieczne „Mostkowo”, Nowe Kawkowo*
- ❖ *Zakład Przetwórstwa Mięsnego „Gołogóra”, Gołogóra*

Charakterystyka: Krajobraz gminy charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu w postaci wzgórz morenowych. Wysoczyznę przecinają doliny Pasłęki i jej dopływów. Obszar ten stanowi strefę chronionego krajobrazu. W 1970 roku utworzono tu rezerwat przyrody „Ostoja bobrów na rzece Pasłęce”. Zachodnia i środkowa część gminy leży w dorzeczu Pasłęki, wschodnia w dorzeczu Łyny. Do dorzecza Łyny należy jezioro Sunia przy drodze Świątki - Rogiedle, a w dorzeczu Pasłęki jezioro Skolity w pobliżu Skolit oraz niewielkie, a malowniczo położone jeziora w rejonie Włodowa i Brzydowa. Powierzchnia lasów zajmuje 2 179,32 ha, w drzewostanie przeważają dąb, buk, sosna, brzoza. O atrakcyjności turystycznej gminy decyduje czyste powietrze, urozmaiconą rzeźba terenu, małe, lecz pięknie położone jeziora oraz malownicze lasy. Różnorodność terenu i roślinności zachęca do spacerów, wypraw leśnymi drogami oraz krajobrazowych wędrówek.

Na terenie gminy znajduje się rezerwat przyrody Kwiecewo. Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie rozlewiska stanowiącego ostoję lęgową oraz miejsce występowania licznych gatunków ptaków wodno-błotnych.

Potencjał turystyczny Gminy Świątki stanowią głównie walory przyrodniczo-krajobrazowe (w tym niepowtarzalne krajobrazy w dolinie rzeki Pasłęki) z urozmaiconą rzeźbą terenu. O atrakcyjności turystycznej gminy decyduje również czyste powietrze, urozmaicona rzeźba terenu, małe, lecz pięknie położone jeziora oraz malownicze lasy. Mocne strony gminy:

- Przynależność do LGD Krainy Drwęcy i Pasłęki
- Poprawiająca się infrastruktura techniczna
- Dobre warunki do prowadzenia rolnictwa ekologicznego
- Potencjał do wytwarzania produktów lokalnych
- Dobrze działająca instytucja kultury (Biblioteka)

Źródła:

1. <https://swiatki.pl/>
2. http://bip.swiatki.nowoczesnagmina.pl/?p=document&action=show&id=5036&bar_id=2965

13. Gmina Dobre Miasto

Gmina miejsko-wiejska

Powierzchnia: 259 km²

Liczba miejscowości: 28

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: Swobodna, Cerkiewnik, Kabikiejmy Dolne, Głotowo, Dobre Miasto, Smolajny, Międzylesie, Podleśnia, Orzechowo (9)

Liczba ludności: 16161

Położenie geograficzne: Pojezierze Olsztyńskie

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: kolegiata w Dobrym Mieście,
Kalwaria Warmińska w Głotowie

Miejscowości/obiekty w okolicach Szaku Świętej Warmii: Sanktuarium Męki
Pańskiej w Międzyzlesiu

Istniejące szlaki: szlaki rowerowe, które z powodzeniem można wykorzystać
jako szlaki piesze, szczególnie na odcinkach leśnych.

Punkt widokowy: wieża widokowa Wichrowo

Szlaki komunikacyjne: Gmina Dobre Miasto charakteryzuje się bardzo dobrą
zewnętrzną dostępnością komunikacyjną. Przez teren Gminy przebiegają: droga
krajowa DK51 oraz drogi wojewódzkie nr 507, 530, 593, a także linia kolejowa
nr 211 łącząca Braniewo ze stacją Olsztyn Gutkowo. Na terenie Gminy
funkcjonuje systemowa komunikacja publiczna (linia Dobre Miasto – Ogrody,
Dobre Miasto - Dywity). Transport pasażerski obsługiwany jest również przez
prywatnych przewoźników.

Dziedzictwo kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla:

Gospodarstwo Rolne „Zielona Dolina”, Łęgno

Gospodarstwo Rolne Elżbieta i Andrzej Symonowicz, Praslit

Eko-Zagroda Warmińskich Chłopów Bosych w Praslitach (podkreślone znajdują
się na trasie pętli wokół Dobrego Miasta).

Charakterystyka: Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć osadniczą, w której
centralnym środkiem jest Dobre Miasto. Wśród miejscowości wiejskich istotną
rolę odgrywają wsie Smolajny oraz Głotowo. Gmina Dobre Miasto posiada duży
potencjał turystyczny. Na terenie Gminy znajduje się wiele ciekawych budowli

świeckich i sakralnych: Pałac w Smolajnach – niegdyś miejsce, do którego z rozrzewnieniem przybywał biskup Ignacy Krasicki, Kalwaria Warmińska w Głotowie, Kościół pw. Najświętszego Zbawiciela i Wszystkich Świętych, będący największym na Warmii kościołem obdarzonym tytułem Bazyliki Mniejszej, Baszta zwana „bocianią”, fragmenty murów obronnych miasta, kościoły w Orzechowie, Międzyzlesiu, Cerkiewniku, Jesionowie, Piotraszewie, malownicze warmińskie kapliczki, Muzeum Starych Zawodów w Skansenie, kościół ewangelicki. Na terenie gminy znajdują się też szlaki tematyczne, kajakowe, piesze i rowerowe. Jezioro Limajno, które ze względu na swój urok oraz wyjątkową czystość nazywane jest „Perłą Warmii” oraz rzeka Łyna dają znakomite możliwości spędzenia w gminie urlopu, połączonego z aktywnym wypoczynkiem.

Noclegi: Na terenie Gminy Dobre Miasto funkcjonuje kilka mniejszych obiektów noclegowych – wille, pensjonaty, gospodarstwa agroturystyczne, pokoje gościnne i domki letniskowe (głównie we wsi Swobodna i Cerkiewnik), ośrodki rekolekcyjne. Do 2021 roku na terenie miasta funkcjonował również hotel trzygwiazdkowy.

- [Hotel Kopczyński***](#) ul. Orła Białego 18
- ["Ranczo w Dolinie"](#) ul. Łużycka 44 Dobre Miasto
- [Dom Pielgrzyma "Jerozolima"](#), Głotowo 38
- [Dom Gościnny „Strumiłowo”](#), Barcikowo 51
- [Orzechowe Wzgórze](#), Orzechowo 68 (sezonowe)
- [Gospodarstwo Agroturystyczne „NASZ DOM”](#), Bożena Wołkowicka, Łęgno
- [Agroturystyka Bliżej Natury Szopa Pracza i Bobra](#), Bożena Kolouszek, Kabikiejmy Dolne 14

Wyjątkowe miejsca: Gmina Dobre Miasto posiada dwie stacje na Szlaku Świętej Warmii: kolegiatę w mieście i Kalwarię Warmińską w Głotowie oraz jeden przystanek w okolicach Szlaku Świętej Warmii- Międzylesie wraz z barokowym kościołem. Czyni to gminę Dobre Miasto najbogatszą z całej Warmii jeśli chodzi o ilość punktów na trasie. Jest bardzo dobrze skomunikowana, posiada walory religijne, zarówno typowo pielgrzymkowe miejsca, jak i jest atrakcyjna rekreacyjnie i przyrodniczo. Okoliczne Lasy Wichrowskie wraz z wieloma kilometrami ścieżek pieszych i śródlęsnymi jeziorami tworzą bazę wypadową do aktywnego spędzania czasu wolnego. Łynostrada i spływy Kajakowe rzeką Łyną są kolejną atrakcją tej gminy.

- ❖ Zuli Miodosytnia
- ❖ Chłopi Bosi
- ❖ Walkmuhle
- ❖ Płonka Podleśna
- ❖ Orzechowo i koło gospodyń wiejskich

Źródła:

1. <https://www.dobremiasto.com.pl/>
2. https://bip.dobremiasto.com.pl/system/obj/15131_Uchwała.LV.359.2022.pdf

Źródła wykorzystane do tworzenia raportu:

1. *Szlak Świętej Warmii przewodnik turystyczno-pielgrzymkowy*, Wojciech Krzysztof Szalkiewicz
2. *Okolice Szlaku Świętej Warmii podpowiednik turystyczny*, Kazimierz Kisielew, Wojciech Krzysztof Szalkiewicz
3. *Dzieje Diecezji Warmińskiej*, Alojzy Szorc

4. *Pałace i dwory dawnych Prus Wschodnich*, Małgorzata Jackiewicz-Garniec, Mirosław Garniec
5. *Słownik Warmii*, Jan Chłosta
6. *Magiczne wsie południowej Warmii*, Izabela Lewandowska, Edward Cyfus

Mapy:

- Powiat Olsztyński
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a1/Olsztyn_County_administrative_map-PL.svg
- Obiekty turystyki
wiejskiej: <https://mazury.travel/pliki/Mapa%20Obiekty%20turystyki%20wiejskiej%20PL%20GB%20DE.pdf>
- Obiekty kempingowe na Warmii i Mazurach
https://mazury.travel/wp-content/uploads/2021/01/Mazury_Travel_Obiekty_Kempingowe_Na_Warmii_i_Mazurach_Mapa.pdf.pdf

SZLAK ŚWIĘTEJ WARMII W POWIECIE OLSZTYŃSKIM- KONCEPCJA WYTYCZENIA SZLAKU

- Początek szlaku: Święta Lipka, gmina Reszel, powiat Kętrzyński.
- Wyjście szlaku do Powiatu Lidzbarskiego: z gminy Dobre Miasto do miejscowości Kochanówka i Blanki.
- Szlak Świętej Warmii podzielony został na 19 pieszych odcinków dziennych oraz 5 Pętli Turystycznych. Wyznaczone odcinki Szlaku wraz z Pętlami przedstawiają się następująco:

1. Odcinek Szlaku Świętej Warmii I pn. „Wschodnie pogranicze Warmii i Mazur”

Gmina Reszel/Gmina Kolno: Święta Lipka-Reszel-Samławki-Kabiny

Długość: 23 km

Pętla turystyczna do Odcinka Szlaku Świętej Warmii I pn. „Pętla Reszelska”

Długość: 23 km

2. Odcinek Szlaku Świętej Warmii II pn. „Gmina Kolno”

Gmina Kolno: Kabiny-Kominki-Ryn Reszelski-Kolno-Lutry

Długość: 23 km

3. Odcinek Szlaku Świętej Warmii III pn. „Odcinek Świętego Rocha”

Gmina Jeziorany: Lutry-Tłokowo-Jeziorany

Długość: 18 km

4. Odcinek Szlaku Świętej Warmii IV pn. „Gmina Jeziorany”

Gmina Jeziorany: Jeziorany-Kiersztanowo-Zerbuń-Biesowo-Biesówko

Długość: 21 km

5. Odcinek Szlaku Świętej Warmii V pn. „Dwie gminy”

Gmina Biskupiec/Gmina Kolno: Tejstymy-Kruzy-Bęsia

Długość: 22 km

6. Odcinek Szlaku Świętej Warmii VI pn. „Gmina Biskupiec”

Gmina Biskupiec: Bęsia-Węgój-Czerwonka-Jezioro Dadaj zachodni brzeg

Długość: 21 km

7. Odcinek Szlaku Świętej Warmii VII pn. „Nad Jeziorem Dadaj”

Gmina Biskupiec: Dadaj-Kromerowo-Rukławki-Biskupiec

Długość: 24 km

Pętla turystyczna do Odcinka Szlaku Świętej Warmii VII pn. „Pętla Biskupiecka”

Długość: 24 km

8. Odcinek Szlaku Świętej Warmii VIII pn. „Biskupiec-gmina Barczewo”

Biskupiec-Rasząg-Bartołty Wielkie-Tumiany

Długość: 24,5 km

9. Odcinek Szlaku Świętej Warmii IX pn. „Barczewo-Purda”

Gmina Barczewo/Gmina Purda: Tumiany-Zalesie-Barczewo-Skajboty

Długość: 22 km

10. Odcinek Szlaku Świętej Warmii X pn. „Purda: leśna Warmia”

Gmina Purda: Skajboty-Silice-Patryki-Klebark Wielki-Kaborno-Marcinkowo-Purda

Długość: 24,7 km

11. Odcinek Szlaku Świętej Warmii XI pn. „Purda”

Gmina Purda: Purda-Kośno-jezioro Czerwonka Duża-Łajs-Bałdzki Piec-Bałdy-Butryny

Długość: 24 km

Pętla turystyczna do Odcinka Szlaku Świętej Warmii XI pn. „Pętla Purdzka”

Długość: 27 km

12. Odcinek Szlaku Świętej Warmii XII pn. „Południowe pogranicze Warmii i Mazur”

Gmina Purda: Butryny-Stara Kaletka-Chaberkowo-Ząbie-Kurki-Orzechowo

Długość: 22,5 km

13. Odcinek Szlaku Świętej Warmii XIII pn. „Pomiędzy Mazurami i Warmią: Stawiguda-Olsztynek”

Gmina Olsztynek: Orzechowo-Swaderki-Świerkocin-Waszeta-Kołatek-Łutynówko-Olsztynek-Jagiełek-Gryżliny

Długość: 29,6 km

14. Odcinek Szlaku Świętej Warmii XIV pn. „Gmina Stawiguda”

Gmina Stawiguda: Gryżliny-Miodówko-Stawiguda-Gąglawki-Ruś-Bartąg-Bartązek

Długość: 29,8 km

Pętla turystyczna do Odcinka Szlaku Świętej Warmii XIV pn. „Pętla Stawigudzka”

Długość: 25 km

15. Odcinek Szlaku Świętej Warmii XV pn. „Olsztyn-Gietrzwałd”

Gmina Olsztyn-Gmina Gietrzwałd

Długość: 20 km

**16. Odcinek Szlaku Świętej Warmii XVI pn. „Gmina Jonkowo:
artystyczna Warmia”**

Gmina Jonkowo: Gietrzwałd-Rentyny-Godki-Nowe Kawkowo-Pupki

Długość: 21 km

17. Odcinek Szlaku Świętej Warmii XVII pn. „Gmina Świątki”

Nowe Kawkowo-Skolity-Świątki-Kwiecewo-Głotowo

Długość: 25 km

**18. Odcinek Szlaku Świętej Warmii XVIII pn. „Gmina Dobre
Miasto”**

Dobre Miasto-Smolajny-Wichrowo -Kochanówka-jezioro Blanki

Długość: 23 km

**Pętla turystyczna do Odcinka Szlaku Świętej Warmii XVIII pn. „Pętla
Dobromiejska”**

Długość: 29 km

19. Odcinek Szlaku Świętej Warmii XIX pn. „Gmina Dywity”

Długość: 25 km

CAŁA TRASA

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/odcinek-1-wschodnie-pogranicze-94f192d?u=m&sh=ytvzdb>

Łącznie trasa Szlaku Świętej Warmii: 443,1 km

Długość pętli turystycznych: 128 km

OPIS TRASY:

- Odcinkiienne na mapie zaznaczone zostały kolorem **zielonym**
- Ich alternatywne trasy są w kolorze **czerwonym**
- Pętle Turystyczne zaznaczone zostały kolorem **fioletowym**

Odcinek 1 :

Odcinek Szlaku Świętej Warmii I pn. „Wschodnie pogranicze Warmii i Mazur”

Gmina Reszel/Gmina Kolno: Święta Lipka-Reszel-Samławki-Kabiny

Długość: 23 km

Trasę ze Świętej Lipki (z parkingu przed sanktuarium) do Reszla pokonujemy najpierw drogą leśną (jest to droga równoległa do drogi wojewódzkiej 594), później asfaltową (594 na odcinku 800 m) i następnie szutrową przez miejscowość Ramty- stamtąd rozciąga się piękny widok na Reszel i wieże zamkowe oraz kościół. Droga wyłożona jest betonowymi płytami, z obu stron rozciągają się pola.

Opcjonalnie można wykorzystać fragment drogi krajowej i odcinek pieszo-rowerowy, który właśnie jest kończony (4 km drogi asfaltowej). Na mapie zaznaczyłam kolorem **czzerwonym**.

Pętla turystyczna do Odcinka Szlaku Świętej Warmii I pn. „Pętla Reszelska”

Trasa pętli: Święta Lipka-Kocibórz-Pasterzewo-Lężany-Leginy-Robawy-Reszel

Długość pętli: 23 km

W miejscowości Kabiny znajduje się niezwykle gospodarstwo agroturystyczne- Miejsce Mocy. Właściciel Pan Krzysztof jest lokalnym wytwórcą, przygotowuje swoim gościom posiłki z własnych produktów- warzyw, owoców, jaj, ziół. Miejsce otwarte jest od kwietnia do października. Posiada 30 miejsc noclegowych. Jest to jedyne miejsce noclegowe w okolicy.

Restauracje: Karczma Berta i Błękitny Anioł w Świętej Lipce, we Młynie (Warpuny), Zajazd pod Zamkiem, Restauracja Zamkowa, Restauracja u Renaty, kawiarnie, punkt informacji turystycznej, zamek- dziedzictwo kulturowe Warmii.

TRASA

Święta Lipka, parking przed sanktuarium 54.025231009857585,
21.21704687829632

Słup graniczny pomiędzy Warmią i Mazurami (w lesie) 54.02639694280831,
21.20892514942221

Ramty (skręt w prawo z drogi wojewódzkiej 594 przy kapliczce)
54.030474315055564, 21.191895561834247

Zamek Reszel 54.04842685953032, 21.14830095400194

Robawy 54.04075509628224, 21.15659221089616

Mnichowo 52.502999138787104, 17.538716961289808

Mnichówko 52.515321888821695, 17.530132249595926

Samławki 53.99516791176926, 21.0816118230262

Fundacja Dajna Samławki 12a 53.992443205753354, 21.087104987222514

Cmentarzysko kurhanowe Samławki 53.97285889689991,
21.090939080977808

Kabiny, kaplica 53.98865858144232, 21.044030836768314

Miejsce Mocy Kabiny- koniec trasy 23 km 53.99223057396062,
21.049371976438312

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/swieta-lipka-reszel-gmina-kolno-f8eb278?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 2

Odcinek Szlaku Świętej Warmii II pn. „Gmina Kolno”

Gmina Kolno: Kabiny-Kominki-Ryn Reszelski-Kolno-Lutry

Długość: 23 km

Z Miejsca Mocy kierujemy się na północ drogą szutrową do miejscowości Kominki, stamtąd na krótkim odcinku drogą wojewódzką 593 i polną drogą do Rynu Reszelskiego. Z Rynu drogą powiatową, asfaltową do Kolna. Z Kolna kierujemy się istniejącą trasą Świętego Jakuba, wychodzącą na drogę wojewódzką 593 do Lutry.

Trasa prowadzi głównie przez tereny rolnicze, drogami szutrowymi, polnymi i asfaltem. Ryn Reszelski posiada piękny kościół i bogate wnętrze- dobrze

zachowaną polichromię, ołtarz i ambonę barokową, trumnę egzekwialną w składziku. Na trasie brak noclegów i gastronomii, dopiero w Lutrach mamy gospodarstwa agroturystyczne i kempingi.

TRASA:

Miejsce Mocy Kabiny 53.99223057396062, 21.049371976438312

Kominki, kaplica 54.02033363610243, 21.06333363865435

Ryn Reszelski, kościół 54.02509195539883, 21.014459980749827

Kolno, kościół 53.99681274780226, 20.99370053880656

Lutry, kościół z kaplicą poświęconą ku pamięci żołnierzy poległych w czasie I wojny światowej 54.00994549834657, 20.89688980417984

Trasa dzienna 23 km

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/gmina-kolno-99cad26?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 3

Odcinek Szlaku Świętej Warmii III pn. „Odcinek Świętego Rocha”

Gmina Jeziorany: Lutry-Tłokowo-Jeziorany

Długość: 18 km

Z Lutr na krótkim odcinku drogi asfaltowej skręcamy w prawo w drogę polną, którą dochodzimy do miejscowości Wągsty, stamtąd asfaltową drogą do Pierwągów. Idziemy wciąż drogą szutrową do sanktuarium, kontynuujemy trasę aż do miejscowości Tłokowo. Piękne widoki na pola i przestrzeń na odcinku 6,5 km. Z Tłokowa wracamy drogą asfaltową na odcinku 2,2 km do Jezioran. W samych Jezioranach brak możliwości noclegu. W okolicy Tłokowa kilka miejsc, gdzie można przenocować.

\ Miejsca noclegowe na trasie: dolinasymarny.pl, Fajne Miejsce, Tłokowo-Mikułowo (gospodarstwo artystyczne).

Odcinek **czzerwony**: z Lutr do łądowiska w Kikitach

TRASA:

Lutry, kościół 54.010099964305915, 20.89677178682497

Wągsty 54.01392834046541, 20.855409493496207

Pierwagi 54.013667682291086, 20.827884075026255

Kramarzewo 54.014710879633284, 20.785819922306956

Sanktuarium świętego Rocha 54.01138222249605, 20.770027077164027

Tłokowo, kościół 53.99394976602804, 20.73736383888729

Jeziorany, kościół 53.97723710329848, 20.747532421673558

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/lutry-tlokowo-jeziorany-240ac93?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 4

Odcinek Szlaku Świętej Warmii IV pn. „Gmina Jeziorany”

Gmina Jeziorany: Jeziorany-Kiersztanowo-Zerbuń-Biesowo-Biesówko

Długość: 21 km

Z Jezioran kierujemy się na południowy zachód drogą asfaltową w stronę Miejskiej Wsi. Do miejscowości nie wchodzimy, skręcamy w prawo w drogę polną i idziemy do miejscowości Kostrzewy. Stamtąd na krótkim odcinku drogi wojewódzkiej 595 do Kiersztanowa. Z Kiersztanowa do Zerbunia drogami polnymi, szutrowymi i fragmentem drogi asfaltowej.

Jeziorany: Eko Targ, cotygodniowy targ z ekologiczną i naturalnie produkowaną żywnością przez mieszkańców okolicznych miejscowości, odbywa się w centrum miasteczka, przed Galerią Vita Warmia, gdzie można zakupić lokalne rękodzieło

i produkty artystyczne; restauracja Retro. W Kiersztanowie Owczarnia Lefevre-
lokalny wyrób serów (sprzedawane są na Eko targu), noclegi; pozostałe miejsca-
Osada Dębowo, Siedlisko Borówkowo.

TRASA

Jeziorany, kościół 53.97723710329848, 20.747532421673558

Kostrzewy 53.94433434345158, 20.738225382560827

Kiersztanowo, owczarnia 53.9270100478495, 20.789037639139806

Zerbuń 53.934975762436515, 20.846730214934936

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/jeziorany-zerbun-16026d6?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 5

Odcinek Szlaku Świętej Warmii V pn. „Dwie gminy”

Gmina Biskupiec/Gmina Kolno: Biesówko-Biesowo-Tejstymy-Kruzy-Bęsia

Długość: 22 km

Z Zerbunia drogą szutrową do Biesówka, stamtąd drogą asfaltową, następnie polną do DK 57 do Tejstym, potem odcinkiem asfaltowym do miejscowości Kruzy. Z Kruzy polnymi drogami do Bęsi. Przed samą Bęsią odcinki leśne, wychodzimy do drogi wojewódzkiej 596 i kierujemy się nią do pałacu oraz wiatraka.

Trasa prowadząca przez 2 gminy, objęcie szlakiem tych miejsc, które najłatwiej było mi połączyć nie patrząc na granice administracyjne. Etap kończy się w Bęsi, gdzie można zobaczyć pozostałości pałacu i przyległego parku, dziś niestety w ruinie, jest też wiatrak typu holenderskiego, odnowiony z zewnątrz, bez możliwości wejścia do środka i zwiedzania. W Bęsi znajduje się plaża i ośrodek wypoczynkowy.

TRASA

Zerbuń 53.934975762436515, 20.846730214934936

Biesówko plaża 53.94711016459663, 20.867561620966757

Tejstymy 53.96901541838729, 20.91545589066975

Kruzy 53.96180916522376, 20.947954054195414

Pałac w Bęsi 53.94777749840538, 20.996755711114226

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/jeziorany-biskupiec-kolno-313e988?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 6

Odcinek Szlaku Świętej Warmii VI pn. „Gmina Biskupiec”

Gmina Biskupiec: Bęsia-Węgój-Czerwonka-Jezioro Dadaj zachodni brzeg

Długość: 21 km

Z Bęsi drogami leśnymi i polnymi kierujemy się na południe do miejscowości Węgój, następnie drogą asfaltową do DK 67 i Czerwonki. Szutrową drogą do Droszewa, następnie drogą asfaltową do miejscowości Wilimy i końcowego punktu odcinka dziennego.

W miejscowości Węgój: plaża, Warmińskie Straszysła- ścieżka edukacyjna nad jeziorem i w lesie szlakiem legend i podań warmińskich. Nad jeziorem Dadaj bogata infrastruktura noclegowa i gastronomiczna, Szlak Świętej Warmii zakłada trasę wokół całego jeziora.

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/6-odcinek-gmina-biskupiec-ac1dd20?u=m&sh=ytvzdb>

TRASA:

Pałac w Bęsi 53.94777749840538, 20.996755711114226

Wólka Wielka 53.93973398354047, 20.947148374571185

Węgój 53.93973398354047, 20.947148374571185

Łabuchy 53.90770285847708, 20.944974820977247

Czerwonka 53.916349814320974, 20.897176959669615

Droszewo 53.90538103949266, 20.880944674360865

Wilimy 53.894710213956834, 20.855200502430552

Koniec dziennej trasy nad jeziorem Dadaj 53.88153, 20,83649

Odcinek 7

Odcinek Szlaku Świętej Warmii VII pn. „Nad Jeziorem Dadaj”

Gmina Biskupiec: Dadaj-Kromerowo-Rukławki-Biskupiec

Długość: 24 km

Szutrowa trasa wzdłuż zachodniego brzegu jeziora Dadaj na odcinku około 8 km, następnie dojście do Drogi Krajowej nr 16, aby przejść na wschodni brzeg jeziora.

Stąd jest możliwość udania się do najstarszej warmińskiej kapliczki w Dobrągu, która znajduje się w gminie Barczewo. Na mapie trasa oznaczona kolorem **czzerwonym** (w obie strony 9.35 km).

Na wschód od jeziora Dadaj droga asfaltowa, na odcinku 7 km do Najdymowa i 5 km do Biskupca.

Trasa lokalnymi drogami szutrowymi z dala od ruchliwych ulic, Rezerwat Przyrody Zabrodzie- ochrona brzozy niskiej i flory rzadkich roślin torfowiskowych.

Pętla turystyczna do Odcinka Szlaku Świętej Warmii VII pn. „Pętla Biskupiecka”

Trasa: Biskupiec-Jezioro Kraksy-Parleza Wielka-Zabrodzie-Ługi-Jezioro Kraksy-Biskupiec

Długość: 24 km

TRASA

Początek dziennej trasy nad jeziorem Dadaj 53.88153, 20.83649

Dadaj 53.85524824205087, 20.852802628617173

Kromerowo 53.82721228515625, 20.834286746607795

Nasy 53.84225549059445, 20.882542466018766

Plaża miejska Rukławki 53.858484771080256, 20.887477166114625

Rukławki 53.85950907203636, 20.898462961418794

Najdymowo 53.876577374784816, 20.896169743286777

Biskupiec, parking przy rynku 53.8638545704286, 20.955068701604716

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/besia-biskupiec-dadaj-b0ced08?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 8

Odcinek Szlaku Świętej Warmii VIII pn. „Biskupiec-Barczewo”

Gmina Biskupiec/gmina Barczewo: Biskupiec-Rasząg-Bartołty Wielkie-Tumiany

Długość: 24,5 km

W gminie Barczewo znajduje się dobra baza noclegowo-hotelowa z odnową biologiczną: Hotel Azzun Orient SPA, Zalesie Mazury Active SPA, Warmińskie Uroczysko, Camping Tumiany i Warmińska Winnica. W Dobrągu najstarsza warmińska kapliczka!

Z Rasząga drogą leśną do Leszna i Bartołat Małych, dalej leśną trasą do Kierzbunia. Stamtąd fragmentem drogi asfaltowej w stronę DK 16 i drogą asfaltową do Kromerowa. Stąd można alternatywną trasą udać się do Tumian,

przy wariancie, że najstarsza kapliczka na Warmii zostanie na wcześniej wspomnianym etapie szlaku. Z Tumian do Studzianką drogą szutrową, następnie odcinek asfaltowy do Kierzlin i dalej do Zalesia. Z Zalesia trasa prowadzi do Barczewa.

TRASA

Rasząg kościół 53.796176232636256, 20.909997414138637

Leszno 53.77644688575558, 20.87516302017517

Bartoły Wielkie 53.78984951749511, 20.828959710082273

Kierzbuń 53.80570116200561, 20.850622212394335

Kromerowo 53.82713629630409, 20.833514270486678

Dobrąg, najstarsza kapliczka 53.83065228211112, 20.789186123990785

Tumiany Camping 53.81385918309502, 20.79553355975868

Studzianek 51.847296753918855, 20.383191814685098

Kierzliny 53.80743189397182, 20.747749527162977

Zalesie 53.82475662765001, 20.71892542046827

Barczewo rynek 53.82788018872233, 20.69000610491458

Skajboty 53.76447586691038, 20.672527831099636

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/7-gmina-barczewo-146f7dd?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 9

Odcinek Szlaku Świętej Warmii IX pn. „Barczewo-Purda”

Gmina Barczewo/Gmina Purda: Tumiany-Zalesie-Barczewo-Skajboty

Długość: 22 km

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/mapa-13-grudnia-2023-0ed9422?u=m&sh=ytvzdb>

TRASA

Skajboty 53.7646407554135, 20.67214159472037

Silice akwedukt 53.75868504015534, 20.63003958722231

Klebark Wielki kościół 53.754724474711495, 20.601601785661842

Patryki 53.744230610937045, 20.671291020329708

Prejłowo 53.74595669450043, 20.726141536703388

Giławy 53.728383027482195, 20.7995520480468

Odcinek 10

Odcinek Szlaku Świętej Warmii X pn. „Purda: leśna Warmia”

Gmina Purda: Skajboty-Silice-Patryki-Klebark Wielki-Kaborno-Marcinkowo-Purda

Długość: 25 km

TRASA

Giławy 53.72817991249734, 20.799680794039812

Purda 53.70873198955012, 20.707023515298143

Kaborno 53.703955002873954, 20.607218038189014

link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/mapa-13-grudnia-2023-c1d53b7?u=m&sh=ytvzdb>

Na trasie w mijanych miejscowościach licznie występujące stare, drewniane chaty warmińskie. Tu można poczuć klimat warmińskiej wsi i jej dawnego ducha, nie tylko ze względu na architekturę ale również leśne położenie.

Odcinek 11

Odcinek Szlaku Świętej Warmii XI pn. „Purda”

Gmina Purda: Purda-Kośno-jezioro Czerwonka Duża-Łajs-Bałdzki Piec-Bałdy-Butryny

Długość: 24 km

Pętla turystyczna do Odcinka Szlaku Świętej Warmii X pn. „Pętla Purdzka”

Długość: 27 km

TRASA:

Kaborno 53.7037136636038, 20.60816217613026

Bruchwałd 53.6876775354433, 20.58951983520867

Nowa Wieś 53.650952108718684, 20.610557223648936

Jezioro Czerwonka Duża 53.64604393279645, 20.632444945520476

Jezioro Czerwonka Mała 53.631377871191944, 20.64202625790627

Łajs 53.618384481735255, 20.650255500910433

Butryny 53.60553811589986, 20.582354149817327

Bałdy Wrota Warmii 53.601244460123326, 20.609590943360274

Nowa Kaletka 53.582935521217145, 20.544733801060968

link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/11-odcinek-purda-89fcd07?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 12

Odcinek Szlaku Świętej Warmii XII pn. „Południowe pogranicze Warmii i Mazur”

Gmina Purda: Butryny-Stara Kaletka-Chaberkowo-Ząbie-Kurki-Orzechowo

Długość: 22,5 km

TRASA

Nowa Kaletka 53.58298647531031, 20.544690885715685

Stara Kaletka 53.60067732498106, 20.546390135558635

Chaberkowo 53.60803156397906, 20.55261670487083

Ząbie 53.54427175363517, 20.475860141935772

Kurki 53.537041784052434, 20.476718448841442

Orzechowo 53.56345846456654, 20.446416891137467

Chaberkowo- wieś w której powstała jedna z pierwszych polskich szkół na Warmii. Noclegi i gastronomia nad jeziorem Gim, most drewniany na Łynie 53.544598002117986, 20.495107791222747.

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/12-odcinek-poludniowe-pogranicze-warmii-i-mazur-7813d15?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 13

Odcinek Szlaku Świętej Warmii XIII pn. „Pomiędzy Mazurami i Warmią: Olsztynek-Stawiguda”

Gmina Olsztynek: Orzechowo-Swaderki-Świerkocin-Waszeta-Kołatek-Łutynówko-Olsztynek-Jagielek-Gryżliny

Długość: 29,6 km

TRASA:

Orzechowo 53.564243198372786, 20.448020559363112

Małe Pluski 53.59954187391947, 20.446714630691304

Ruś 53.6915862697011, 20.49248513727674

Bartąg 53.71724584828303, 20.469624238070228

Trasa trudna do wyznaczenia ze względu na odległości. Głównie drogi leśne, również na odcinku wzdłuż Łynostrady, poza tym trasa malowniczo wyznaczona pomiędzy jeziorami Plusznym i Łańskim. Wyjątkowy kościół w Orzechowie. Nad jeziorami baza noclegowo-gastronomiczna: Leśniczówka Różana Polana, Warmia Park (hotel, restauracja, baseny i SPA), Rajske Pluski domki, Cztery Pory Warmii B&B, w Pluskach plaża. W miejscowości Kurki możliwość wypożyczenia kajaków- Kajaki Mazurskie Spływy Kajakowe Marózka Łyna Omulew, nieopodal drewniany most na Łynie.

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/map-884ce4b-5?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 14

Odcinek Szlaku Świętej Warmii XIV pn. „Gmina Stawiguda”

Gmina Stawiguda: Gryżliny-Miodówko-Stawiguda-Gąglawki-Ruś-Bartąg-Bartązek

Długość: 29,8 km

Pętla turystyczna do Odcinka Szlaku Świętej Warmii XIV pn. „Pętla Stawigudzka”

Długość: 25 km

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/14-odcinek-gmina-stawiguda-43a115c?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 15

Odcinek Szlaku Świętej Warmii XV pn. „Olsztyn-Gietrzwałd”

Gmina Olsztyn-Gmina Gietrzwałd

Długość: 20 km

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/olsztyn-gietrzwald-299a23a?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 16

Odcinek Szlaku Świętej Warmii XVI pn. „Gmina Jonkowo: artystyczna Warmia”

Gmina Jonkowo: Gietrzwałd-Rentyny-Godki-Nowe Kawkowo-Pupki

Długość: 21 km

Gmina Jonkowo jest bogata w miejsca nietuzinkowe, z artystyczną duszą, zapleczem gastronomicznym w postaci lokalnych produktów i wytwórców oraz miejscami promującymi ekologię i zdrowy styl życia.

<http://sztukawobejsciu.eu/wystawy/>

TRASA:

Gietrzwałd 53.74660241894823, 20.23814447618213

Rentyny 53.776199184744264, 20.22746908855816

Wrzesina 53.793602010021914, 20.25586085556414

Godki 53.82029458340065, 20.247020606859536

Nowe Kawkowo 53.855173186326034, 20.21102958960677

Pupki 53.85305013445989, 20.246950168556747

Miejscowości:

Nowe Kawkowo i najbliższe okolice- Lawendowe Pole, Moniówka, Nowe SPA, Galeria, dom wakacyjny Kawkowo, Marcinowa Zagroda (agroturystyka), Cegielnia Art (noclegi ze śniadaniem, kawiarnia), Przystanek Zapupie, Camp Warmia, Łan Sztuk.

Niedaleko Nowego Kawkowa: Zakątek Sary (agroturystyka), Różane Wzgórza, Berezówka, Marysiowe Łąki (ranczo turystyczne), Pupki 2D (domek wiejski), Ranczo przy lesie, Butterfly Factory, Godki 22 (agroturystyka).

Oprócz produktów lokalnych, ekologii i noclegów odbywają się tam cyklicznie wydarzenia artystyczne, koncerty, sztuki teatralne (Teatr Węgajty), happeningi artystyczne, najbardziej znana jest coroczna Sztuka w Obejściu.

Trasy leśne, szutrowe pomiędzy gospodarstwami, miejscami również wąska droga asfaltowa.

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/map-august-28-2023-0e915db?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 17

Odcinek Szlaku Świętej Warmii XVII pn. „Gmina Świątki”

Nowe Kawkowo-Skolity-Świątki-Kwiecewo-Głotowo

Długość: 25 km

Na trasie miejscowość Skolity znana w środowisku artystycznym i ekologicznym- znajduje się tam permakultura, która została opisana w przewodniku kulturalnym po Szlaku Świętej Warmii, nad jeziorem Skolickim plaża wiejska niestrzeżona, w okolicy Wczasowisko Łąkowisko, Drewniany Dom na Wzgórzu (oba w starych wschodniopruskich domach), z miejscowości Skolity do Garzewa droga asfaltowa z niewielkim natężeniem ruchu, od Świątek przez Kwiecewo, Głotowo i do Dobrego Miasta konieczność dojścia drogą wojewódzką 530. Ponieważ jest to jedna z dróg dojazdowych do Dobrego Miasta, można zastanowić się nad stworzeniem odcinka pieszego od Jankowa do Głotowa o długości 7,7 km.

Link:

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/swiatki-dobre-miasto-60495b4?u=m&sh=ytvzdb>

TRASA

Pupki 53.85296153547329, 20.247722644771848

Nowe Kawkowo, kościół 53.856508078453665, 20.208883772848356

Skolity 53.89357636946987, 20.218397000110073

Garzewo 53.9084177750823, 20.242683199050553

Jankowo 53.93091607516894, 20.26903505058552

Kwiecewo 53.95185771940441, 20.3207320700989

Głotowo 53.95972146017282, 20.361301677566384

Odcinek 18

Odcinek Szlaku Świętej Warmii XVIII pn. „gmina Dobre Miasto”

Dobre Miasto-Smolajny-Wichrowo -Kochanówka-jezioro Blanki

Długość: 23 km

W Dobrym Mieście: Ranczo w Dolinie- restauracja i noclegi, Hotel Kopczyński, Restauracja Wiktorja, Jutrzenka, Aleja Spacerowa Walkmuhle- leśna ścieżka.

Trasa prowadząca głównie przez Lasy Wichrowskie, po drodze jeziora śródlądowe: jezioro dystroficzne Błotnik oraz jezioro Gilgajny, trasa spacerowa Walkmulhe przy wejściu do lasu, trakt leśny aż do miejscowości Kochanówka; w miejscowości Smolajny przystań kajakowa, trasa Łynostrady, również dawny pałac biskupi; po drodze brak gastronomii oraz miejsc noclegowych, te zlokalizowane są dopiero nad jeziorem Blanki w gminie Lidzbark Warmiński.

Szlak wychodzi z Powiatu Olsztyńskiego do gminy Lidzbark Warmiński.

TRASA:

Dobre Miasto 53.987038703775724, 20.39433698217119

Zbiornik wodny Babcia 54.003728714063186, 20.472090379117756

Jezioro Gilgajny 54.011776639606595, 20.491406118500784

Kochanówka 54.03443211474114, 20.532884309607432

Blanki 54.02266430907465, 20.629729384969053

Pętla turystyczna do Odcinka Szlaku Świętej Warmii XVIII pn. „Pętla Dobromiejska”

Długość: 29 km

Link: <https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/dobre-miasto-cff02a7?u=m&sh=ytvzdb>

Odcinek 19

Odcinek Szlaku Świętej Warmii XIX pn. „Gmina Dywity”

Długość: 25 km

<https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/mapa-12-pazdziernika-2023-acff1af?u=m&sh=ytvzdb>

PROPOZYCJE KONTINUACJI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE TWORZENIA SZLAKU ŚWIĘTEJ WARMII

- Promowanie Warmii w Polsce, uczestnictwo w targach turystycznych, forach, imprezach branżowych, konkursach. Rozwijanie działalności w Internecie i na portalach społecznościowych.

-Prowadzenie akcji edukacyjnej polegającej na nauczaniu o historii regionu i jego wyjątkowym dziedzictwie, która powinna zaczynać się od samej Warmii, gdyż wciąż niektórzy jej mieszkańcy nie zdają sobie sprawy z przynależności do właśnie do tego regionu. Często słyszeć można zrezygnowane i pesymistyczne głosy mówiące o tym, że nic ciekawego nie dzieje się w regionie i niewiele można tu zobaczyć. Wynika to z niewiedzy, ignorancji ale przede wszystkim z braku edukacji w tym zakresie.

- Zarówno w przestrzeni miejskiej ale również i wiejskiej brakuje graficznego przedstawienia Warmii jako terenu Dominium Warmińskiego. W mojej opinii jest to warunkiem niezbędnym do rozpoczęcia znakowania Szlaku Świętej Warmii. Brakuje map pokazujących jak wyglądają granice tego regionu. Warmia wydaje się być po prostu niewidoczna na samej Warmii! Wyjątkiem są płatne muzea w Olsztynie, w których możemy takie mapy zobaczyć. Znajdują się one w Muzeum Warmii i Mazur na zamku kapituły warmińskiej, w Domu Gazety Olsztyńskiej oraz w Muzeum Archidiecezji Warmińskiej. Mogą być jednak mało atrakcyjne, z jednej strony ze względu na skromność i prostotę wykonania, z drugiej z powodu niemieckiego nazewnictwa i mnogości informacji na niej umieszczonych. Warto byłoby przedstawić Warmię w kontekście Mazur, jak i całego województwa. Bardzo brakuje takiej mapy przy Wysokiej Bramie w Olsztynie, przy której znajdują się inne przedstawiające Szlak Zamków Gotyckich w północnej Polsce oraz Szlak Świętego Jakuba w Olsztynie. Byłoby to miejsce idealne do ekspozycji takiej mapy.

- Zachęcanie społeczności lokalnej do odkrywania swojej gminy, szlaku który przebiega na ich terenie, organizacja pieszych marszów i wędrówek, promocja takich wydarzeń w mediach społecznościowych. Przykładem sukcesu tych inicjatyw jest gmina Purda, w której odbywają się one regularnie. Również w gminie Biskupiec organizowane są rajdy i piesze wędrówki, często na terenach lasów i w okolicy jezior.

- Dalsze wykorzystywanie i promowanie potencjału turystycznego i religijnego Gietrzwałdu. Z jednej strony jest on bardzo znany w środowisku osób wierzących, z drugiej zupełnie niekojarzony przez odwiedzające go grupy świeckie. Z moich zawodowych spostrzeżeń przewodnickich wynika, że ludzie uduchowieni i religijni, gorliwi katolicy udający się na pielgrzymki doskonale znają tę miejscowość i chętnie do niej przybywają. Osoby spoza kręgu wiernych kościoła katolickiego mają trudności z wymową oraz zapamiętaniem nazwy tej miejscowości. Szacuje się, że milion odwiedzających przybywa do tego miejsca. Tworzy to bardzo liczny ruch pielgrzymkowy, który mógłby z powodzeniem zostać na Warmii dłużej i chętniej ją eksplorować. Szlak Świętej Warmii mógłby zachęcić pielgrzymów do pozostania na miejscu i korzystania z tego wszystkiego, co region ma do zaoferowania.

- Poprzez działania promujące Szlak Świętej Warmii i ukazanie atrakcyjności regionu- odejście od traktowania Warmii jedynie jako tranzytu w drodze na Mazury. Zachęcanie do dłuższego pobytu i odwiedzanie wielu miejsc na szlaku.

- Możliwość zgłaszania przez gminy obiektów, wyposażenia wnętrz i rzemiosła artystycznego, które wymagają renowacji. Są to między innymi kościół w Rynie Reszelskim, kaplice w gminie Kolno, kapliczki z gminy Jeziorany, tablice poległych w czasie I wojny światowej, ogółem miejsca znajdujące się we wschodniej części Powiatu Olsztyńskiego.

- Oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków i umieszczenie tablic informujących o ich historii.

- Zadbanie o miejsca na szlaku, ich konserwację i estetykę.
- Szczególna pomoc w promowaniu gmin, które znajdują się na szarym końcu zestawień i nie są rozwinięte turystycznie (gminy Kolno, Jeziorany oraz Świątki). Właśnie dla nich i ich gminnych działalności oraz biznesu Szlak Świętej Warmii stanowi okno na świat, a także dużą szansę której wcześniej nie miały. Gminy takie jak Kolno czy Świątki nie mogą nawet starać się o uczestnictwo w sieci miast Cittaslow, gdyż nie posiadają ośrodków miejskich.
- Zwiększenie dostępności do obiektów które zazwyczaj są zamknięte: wiatrak w Bęsi, pałac w Łężanach, kościoły.
- Budowanie społeczeństwa obywatelskiego, poczucia przynależności do Warmii, angażowanie mieszkańców w inicjatywy związane z tworzeniem Szlaku Świętej Warmii.
- Odnowa i poprawa estetyki osadnictwa. Warmia pełna jest różnego rodzaju małych miejscowości i wsi, dlatego aby uatrakcyjnić pieszą wędrówkę należy zadbać o ich wygląd i otoczenie, szczególnie ważne jest, aby uwzględnić to w miejscowościach o długiej tradycji, często z historyczną zabudową.
- Zwrócenie uwagi na problem stanu wielu warmińskich kapliczek. Są one symbolem całego regionu, występują licznie na trasie całego szlaku, wiele z nich wymaga jednak pilnej konserwacji i naprawy (szczególnie kapliczki z gminy Jeziorany).
- Utworzenie wsi tematycznych będącymi innowacyjnym produktem turystyki wiejskiej. Wioski tematyczne, to lokalne inicjatywy społeczno-gospodarcze w wyniku których mieszkańcy tworzą ofertę turystyczną opartą na wybranym temacie przewodnim. Miejscowość w której prowadzona jest wioska tematyczna może stać się ważnym ośrodkiem opartym na pomysłowości, wiedzy i kreatywności mieszkańców zaangażowanych w jej działalność. Taki przykład stanowi Węgój w gminie Biskupiec i jego „Warmińskie straszdyła”

Załączniki:

- 1) Załącznik 1: Inwentaryzacja i analiza fragmentów szlaku pieszego w powiecie olsztyńskim w formie elektronicznej na nośniku pamięci USB
- 2) Załącznik 2: Elementy graficzne w formie elektronicznej znajdujące się na nośniku pamięci USB
- 3) Certyfikat nr 20/21 poświadczający nabycie niezbędnej wiedzy i umiejętności do wykonywania zawodu przewodnika turystycznego na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego